

HELSINGIN YLIOPISTO

Mitä tapahtuu henkilöhahmoille?

Henkilöhahmot Mauri Kunnaksen kuvakirja-adaptaatiossa *Aarresaari* ja Robert Louis Stevensonin romaanissa *Treasure Island*

Kirjallisuudentutkimuksen maisteriohjelma, yleinen kirjallisuustiede
Maisterintutkielma

Laatija:
Siri Mikkola

Ohjaaja:
Professori Kai Mikkonen

8.5.2025
Helsinki

Tiedekunta: Humanistinen tiedekunta

Koulutusohjelma: Kirjallisuudentutkimuksen maisteriohjelma

Opintosuunta: Yleinen kirjallisuustiede

Tekijä: Siri Mikkola

Työn nimi: Mitä tapahtuu henkilöhahmoille? – Henkilöhahmot Mauri Kunnaksen kuvakirja-adaptaatiossa *Aarresaari* ja Robert Louis Stevensonin romaanissa *Treasure Island*

Työn laji: Maisterintutkielma

Kuukausi ja vuosi: toukokuu 2025

Sivumäärä: 65

Avainsanat: adaptaatio, adaptaatiotutkimus, henkilöhahmot, Kunnas, kuvakirja, lastenkirjallisuus, Stevenson

Ohjaaja tai ohjaajat: Kai Mikkonen

Säilytyspaikka: Helsingin yliopiston kirjasto

Muita tietoja: -

Tiivistelmä:

Tämä maisterintutkielmani käsittelee Robert Louis Stevensonin romaanin *Treasure Island* (1883) ja Mauri Kunnaksen kuvakirjan *Aarresaari* (2012) henkilöhahmoja. Tutkielmassa kysyn, mitä henkilöhahmoille tapahtuu, kun ne siirtyvät Stevensonin romaanista Kunnaksen kuvakirjaan. Tutkielma keskittyy nostamaan esille Stevensonin ja Kunnaksen henkilöhahmojen ja henkilökuvauksen eroja ja näiden erojen syitä, joina pidän esitysvälinettä, lapsikäisyyttä ja yleisöä.

Tulkitsen tässä tutkielmassa Kunnaksen *Aarresaarta* Stevensonin *Treasure Islandin* adaptaationa. Luen Stevensonin romaania nuortenkirjana ja Kunnaksen kuvakirjaa lastenkirjallisuutena. Selittäessäni henkilöhahmoissa esiintyviä eroja tukeudun adaptaatiotutkimukseen, lastenkirjallisuudentutkimukseen, henkilöhahmoteoriaan sekä kuvakirjatutkimukseen. Adaptaatiotutkimuksen alalta hyödynnän ennen kaikkea Linda Hutcheonin ja Siobhan O’Flynnin teosta *A Theory of Adaptation* (2013). Painotan henkilöhahmoihin liittyvän teorian osalta lastenkirjallisuudentutkija Maria Nikolajevan henkilöhahmotutkimusta. Nikolajeva edustaa tutkielmassani lisäksi kuvakirjatutkimusta, sillä viitataan tutkielmassa Maria Nikolajevan ja Carole Scottin kuvakirjoja käsittelevään teokseen *How Picturebooks Work* (2001). Jaan tutkielmassa Stevensonin romaanin henkilöhahmot kahteen kategoriaan, moniulotteisiin ja stereotyyppisiin henkilöhahmoihin, ja käsittelen hahmoja kahdessa eri luvussa näiden kategorioiden sisällä.

Tutkielmassa tuon esille, kuinka kuvakirjan hahmoista monet ovat litteämpiä kuin romaanin vastaavat hahmot. Esitän moniulotteisena hahmona pitämäni tarinan päähenkilön Jimin olevan Kunnaksella nuorempi kuin Stevensonilla. Lisäksi kuvakirjan Jimin romaanin Jimiä suljetumpi loppu korostaa hahmossa tapahtuvaa muutosta. Jim ei myöskään toimi kuvakirjassa minäkertojana niin kuin romaanissa. Aikuishahmoista tohtori Livesay ja merirosvo Long John Silver ovat tulkintani mukaan *Aarresaarella* huolehtivaisempia ja holhoavampia hahmoja kuin *Treasure*

Islandissa. Tohtorilla ei ole kuvakirjassa romaanin tapaan kaksoisroolia lääkärinä ja raatimiehenä. Silver puolestaan ei kuvakirjassa näydy yhtä erityislaatuisena merimiehenä kuin romaanissa.

Stereotyyppisiin hahmoihin liittyen tutkielmassa väitän, että merirosvohahmot ovat kuvakirjassa vähemmän hurjia ja väkivaltaisia kuin romaanissa. Kuvakirjan merirosvot ovat lisäksi romaanista poiketen kokonaan nimettömiä. Kapteeni Smollett sen sijaan on Kunnaksella vähemmän korostuneesti isänmaallinen ja velvollisuudentuntoinen kuin Stevensonilla. Karikatyyrimaiset ja koomiset hahmot Ben Gunn ja patruuna Trelawney ovat puolestaan romaanista kuvakirjaan siirtyessään muuttuneet aiempaa karikatyyrimaisemmiksi ja huvittavimmiksi. Kunnaksen patruuna on myös Stevensonin patruunaa vähemmän tunteellinen.

Edellä mainittujen hahmojen vertailun ohella nostan tutkielmassa esille sen, kuinka Kunnas on lisännyt kuvakirja-adaptaatioonsa tuotannostaan tutut hahmot Herra Hakkaraisen ja Hämähäkki-Heikin ja jättänyt siitä pois *Treasure Islandissa* esiintyviä hahmoja, kuten Jimin isän, muutaman tarinassa kuolevan merimiehen sekä pari naishahmoa. Tutkielmassa tulen siihen tulokseen, että eri esitysvälineen, lapsikäisyyden ja yleisön lisäksi syitä eroihin Stevensonin ja Kunnaksen henkilöahmojen välillä voivat olla Kunnaksen henkilökohtainen kuvitus- ja kirjoitustyyli ja teosten julkaisukontekstit.

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuskysymys ja teoriatausta	1
1.2	Robert Louis Stevenson ja <i>Treasure Island</i>	2
1.3	Mauri Kunnas ja <i>Aarresaari</i>	4
2	Adaptaatio, henkilöhahmot ja kuvakirja	6
2.1	Adaptaatio	6
2.2	Henkilöhahmot lastenkirjallisuudessa	10
2.3	Henkilöhahmojen luominen kuvakirjassa	14
3	Moniulotteiset henkilöhahmot	20
3.1	Poika, joka ei koskaan kasvanut aikuiseksi?	20
3.2	Englantilainen herrasmies ja ankara rankaisija	26
3.3	Pelätty piraatti ja isällinen hahmo	30
4	Stereotyyppiset henkilöhahmot	34
4.1	Moraalittomat merirosvot	34
4.2	Velvollisuudentuntoinen kapteeni	40
4.3	Hölmö hölösuu patruuna	44
5	Lisätyt ja poistetut henkilöhahmot	48
5.1	Lisätyt henkilöhahmot	48
5.2	Poistetut henkilöhahmot	52
6	Päätäntö	57
	Lähteet	59
	Kaunokirjallisuus	59
	Tutkimus ja muut lähteet	59
	Painamattomat lähteet	65

1 Johdanto

Tämä maisterintutkielmani käsittelee Robert Louis Stevensonin romaanin *Treasure Island* (1883, suom. *Aarresaari*) ja Mauri Kunnaksen kuvakirjan *Aarresaari* (2012) henkilöihahmoja. Aloitan tutkielmani avaamalla tutkimuskysymystä ja tuomalla esille sen teoriataustaa. Sen jälkeen esittelen tutkimuksen kohteena olevat kaunokirjalliset teokset, romaanin *Treasure Island* ja kuvakirjan *Aarresaari*, ja niiden tekijät, R.L. Stevensonin ja Mauri Kunnaksen. Tutkielman toisessa luvussa käsittelem kolmea tutkimusalaan adaptaatiotutkimusta, henkilöihahmotutkimusta sekä kuvakirjatutkimusta, ja selvitan niiden keskeisiä teorioita ja käsitteistöä sekä osoitan, miten valitsemiani teorioita ja käsitteitä voidaan soveltaa tutkielman kohdekirjallisuuden tulkintaan. Toisessa luvussa jaan lisäksi *Treasure Islandin* henkilöihahmot moniulotteisiin ja stereotyyppisiin henkilöihahmoihin ja selvennän tätä jaottelua. Teorialuvun jälkeen analysoin Stevensonin ja Kunnaksen henkilöihahmoja vertailevin ottein kolmessa eri luvussa: luku kolme keskittyy moniulotteisiin henkilöihahmoihin, kun taas luku neljä kattaa stereotyyppiset henkilöihahmot. Tutkielman luvussa viisi nostan esille Kunnaksen adaptaatiosta puuttuvia ja siihen lisättyjä henkilöihahmoja. Lopuksi teen vielä yhteenvedon tutkielman sisällöstä ja tuloksista päätännössä.

1.1 Tutkimuskysymys ja teoriatausta

Tässä tutkielmassa kysyn, mitä henkilöihahmoille tapahtuu, kun ne kulkeutuvat Stevensonin romaanista *Treasure Island* Kunnaksen kuvakirjaan *Aarresaari*. Keskityn tutkielmassa henkilöihahmoissa ja niiden kuvauksessa tapahtuviin muutoksiin ja hahmottelen muutosten mahdollisia syitä, joiden oletan johtuvan esitysvälineestä, lapsikäisyydestä ja yleisöstä. Lapsikäisyyksellä tarkoitan tässä tutkielmassa käsitystä lapsesta ja lapsuudesta sekä lapsille soveltuvasta sisällöstä.

Stevensonin *Treasure Islandin* ja Kunnaksen *Aarresaaren* henkilöihahmojen suhdetta ei ole aiemmin tutkittu. Tosin Sini Laurén on maisterintutkielmassaan (2016) tarkastellut *Treasure Islandissa* esiintyviä lapsille sopimattomien elementtien adaptoimista Kunnaksen kuvakirjaan osana Stevensonin romaanin suomennosten analyysia. Kunnaksen teoksia on käsitelty useissa maisterintutkielmissa: Laurénin lisäksi esimerkiksi Riikka Parnanen on omassa tutkielmassaan (2020) verrannut Aleksis Kiven *Seitsemää veljestä* Kunnaksen *Seitsemään koiraveljekseen*. Varsinaista

tutkimusta Kunnaksen tuotannosta ei ole tehty. Suomessa on ylipäättään tutkittu kuvakirjaa niukasti. Sen sijaan Stevensonin tuotantoa ja romaania *Treasure Island* on tutkittu runsaasti eri näkökulmista henkilöahmot mukaan lukien: esimerkiksi Patricia Hardesty Whaley, William Hardesty III ja David Mann (1986) ovat analysoineet *Treasure Islandin* toista kertojahahmoa, tohtori Livesayta. Stevenson on kiinnostanut akateemisissa piireissä tutkimuskohteena vielä 2010-luvulla ja sen jälkeen: Alexandra Valint (2015) on tulkinut romaanin päähenkilön Jimin vastustavan aikuisuutta. Lisäksi Penny Fielding on vuonna 2010 toimittanut *The Edinburgh Companion to Robert Louis Stevenson* -tutkimusantologian, ja *Synteesi-*aikakauslehdessä on 2022 julkaistu Stevensonia käsittelevä numero. Tutkielmani ponnistaa tästä aiemmasta *Treasure Islandin* ja Stevensonin tutkimuksesta ja pyrkii ottamaan huomioon ennen kaikkea romaanin henkilöahmoja koskevaa tutkimusta.

Treasure Island -tutkimuksen ohella tutkielmani teoriataustaan lukeutuvat kolme tutkimusala. Sovellan adaptaatiotutkimusta Kunnaksen *Aarresaareen*, jota luen Stevensonin *Treasure Islandin* adaptaationa. Adaptaatiotutkimuksen kentältä nostan esille erityisesti Linda Hutcheonin ja Siobhan O'Flynnin teoksen *A Theory of Adaptation* (2013). Koska tutkielmani käsittelee nimenomaan henkilöahmojen siirtymistä teoksesta toiseen, sisällytän siihen henkilöahmoteoriaa, ennen kaikkea henkilöahmoihin lastenkirjallisuudessa keskittyvää tutkimusta, jota edustaa esimerkiksi Maria Nikolajeva. Adaptaatio- ja henkilöahmotutkimuksen ohella hyödynnän tutkielmassani kuvakirjatutkimusta, kuten Maria Nikolajevan ja Carole Scottin näkemyksiä teoksesta *How Picturebooks Work* (2001).

1.2 Robert Louis Stevenson ja *Treasure Island*

R.L. Stevenson (1850–1894) oli skotlantilainen kirjailija ja runoilija, joka on tunnettu erityisesti kahden genren, poikien seikkailukirjojen ja urbaanin gotiikan, kirjoittajana (Fielding 2010, 5). Stevensonin tunnetuimmat teokset, *Treasure Island* ja *Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde* (1886, suom. *Tohtori Jekyll ja Mr. Hyde*), ovat toimineet seikkailukertomuksen ja kauhukirjallisuuden malleina (Fielding 2022, 6). Vaikka Stevensonia on arvostettu ennen kaikkea kahden klassikkoteoksen ja niiden lajityypillisen merkityksen takia, hänet tunnustetaan nykyään myös novellitaiteilijaksi, kirjallisuusteoreetikoksi, esseistiksi, matkakirjailijaksi sekä yhteiskuntakriitikoksi (Mikkonen 2022, 2).

Stevensonin *Treasure Island*¹ julkaistiin alun perin jatkokertomuksena *Young Folks* -nuortenlehdessä vuosina 1881–1882 (Nyqvist 2022, 52). Romaanimuodossa tarina tuli ulos vuonna 1883. Vaikka *Treasure Islandia* on pidetty mallitekstinä seikkailukertomuksille, sitä on tulkittu myös nuoren pojan, romaanin päähenkilö Jim Hawkinsin, kasvukertomuksena (esim. Thomson 2010, 156). Ilmeisesti Stevenson kuitenkin kirjoitti *Treasure Islandin* puhtaasti seikkailukertomukseksi, sillä esseessään ”My First Book – *Treasure Island*” Stevenson (1986, 82) kuvailee tarinan olleen tarkoitettu pojille, eikä siinä siksi ollut tarvetta käyttää psykologiaa tai hienostunutta kirjoitusta. Robert Irvinen (2010, 31) mielestä romaani pyytää tulla luetuksi juuri seikkailutarinana. Julia Reid (2010, 41) puolestaan näkee, että Stevensonia alettiin pitämään lastenkirjailijana hänen kuolemansa jälkeen. Koska *Treasure Island* on alun perin julkaistu nuortenlehdessä, koska kirjailija itse on tarkoittanut sen tarinaksi pojille ja koska moni tutkija (esim. Nikolajeva 1997, 50) lukee romaanin osaksi lasten- ja nuortenkirjallisuuden kaanonin, käsitän tässä tutkielmassa *Treasure Islandin* nuortenkirjaksi.

Treasure Islandin tarina sijoittuu 1700-luvulle Englannin maaseudulle, Bristolin satamakaupunkiin ja merentakaiselle Aarresaarelle. Tarina alkaa, kun päähenkilö Jim Hawkinsin perheen majataloon Admiral Benbow’hin, saapuu vanha merikarhu. Menneisyys merirosvona ja entiset tuttavat jahtaavat vanhaa merikarhua, joka lopulta menehtyy liialliseen romminjuontiin kärsittyään ensin halvauskohtauksen. Jim ja hänen äitinsä ottavat menehtyneeltä merirosvolta tämän mukana kulkeutuneen Aarresaaren kartan, jota Jim päättää näyttää paikalliselle tohtorille ja patruunalle. Aarresaaren kartta johtaa Jimin yhdessä tohtorin ja patruunan sekä patruunan palkkaaman laivakokkin ja tämän pestaamien miesten kanssa purjehdukselle kohti saarta. Matkan aikana laivakokki paljastuu pahamaineiseksi merirosvoksi, Long John Silveriksi, joka yhdessä muiden merirosvojen kanssa aikoo kaapata sekä aarteet että laivan itselleen.

Stevenson on maailman 26. käännetyin kirjailija (Mikkonen 2022, 3). Fieldingin mukaan *Treasure Island* ilmestyi suomeksi ensikertaa vuonna 1899 nimellä *Merirosvon testamentti*. Myöhemmin suomennosten nimi muutettiin ja se vakiintui *Aarresaareksi*. (Fielding 2022, 7.) Käännösten lisäksi *Treasure Islandista* on tehty

¹ alkuperäiseltä nimeltään *The Sea Cook* (Stevenson 1986, 82)

lukuisia esiosia ja jatko-osia sekä adaptaatioita, joihin lukeutuvat yli 40 elokuvaversiota (Thomson 2010, 149–150). Kunnaksen kuvakirja *Aarresaari* kuuluu *Treasure Islandin* adaptaatioiden joukkoon. Viittaan läpi tutkielman Stevensonin romaaniin sen alkukielisellä nimellä *Treasure Island*, sillä analyysini perustuu alkukieliseen painokseen. Jos minun täytyy tehdä viitteitä romaanin suomennokseen, käytän Hannes Korpi-Anttilan suomennosta vuodelta 1957. Suomenkielisellä nimellä *Aarresaari* tarkoitan tässä tutkielmassa aina Kunnaksen kuvakirjaa, kun taas suomennetulla paikannimellä Aarresaari viittaan romaanin ja kuvakirjan tapahtumapaikkaan.

1.3 Mauri Kunnas ja *Aarresaari*

Mauri Kunnas (s. 1950) on suomalainen lastenkirjailija ja sarjakuvataiteilija (Kunnas 2024). Hänen uransa lastenkirjailijana alkoi hänen ensimmäisestä lasten kuvakirjastaan *Suomalainen tonttukirja*, joka ilmestyi vuonna 1979 (emt.). Kunnaksen tunnetuin teos lienee *Joulupukki* (1981), joka on käännetty yli kahdellekymmenelle kielelle (Kunnas & Sonninen 2009, 95). Hänen lastenkirjatuotantoonsa kuuluvat lisäksi esimerkiksi historiallinen *Koiramäki*-kirjasarja ja merkittävien kaunokirjallisten teosten, kuten *Kalevala* ja *Seitsemän veljestä*, kuvakirja-adaptaatiot. Myös *Aarresaari* edustaa klassikkoadaptaatioita. Se on 38-sivuinen ”Kunnasmainen tulkinta” Stevensonin edellä esitellystä klassikkoromaanista *Treasure Island* (Kunnas 2012, nimiösivu).

Kunnaksen *Aarresaari* julkaistiin syksyllä 2012 (Otava 2024). Sitä ennen vuonna 1994 Kunnas oli julkaissut toisen merirosvoaiheisen kuvakirjan *Apua, merirosvoja!*, jonka merirosvokuvaus muistuttaa pitkälti *Aarresaaren* merirosvokuvausta, sillä molemmissa teoksissa merirosvohahmoilla on muun muassa samanlaisia visuaalisia piirteitä, kuten hattuja tai huiveja päähineinä, puuttuvia jalkoja ja kainalosauvoja (Kunnas 2012; Kunnas 2017). Molempia kuvakirjoja tehdessään Kunnasta inspiroi merirosvoistaan tunnettu yhdysvaltalaiskuvittaja Howard Pyle (Kunnas & Sonninen 2018, 184). Pylon ohella Kunnas on ottanut tuotannossaan vaikutteita yhdysvaltalaiselta lastenkirjailijalta Richard Scarrylta² (Kunnas & Sonninen 2009, 124). Kun Kunnas ja Sonninen julkaisivat vuonna 2009 kirjan *Minä, Mauri Kunnas*,

² Richard Scarryn tuotantoon kuuluvat esimerkiksi *Best Word Book Ever* (1963) ja *What Do People Do All Day?* (1968).

Treasure Islandin adaptaatio oli Kunnaksella pohdinnan alla muiden kirjaideoiden ohella: *Minä, Mauri Kunnas* -kirjan lopussa mahdollisten tulevien kirja-aiheiden sivulta käy ilmi, että Kunnas on kyseisen kirjan julkaisun aikaan ollut sitä mieltä, että Stevensonin romaanista on tehty ”vähän liian monta toisintoa” (emt., 183). Kolme vuotta myöhemmin julkaistiin Kunnaksen tulkinta Stevensonin *Treasure Islandista*.

Kunnas kertoo tutustuneensa alun perin Stevensonin romaaniin 12-vuotiaana ViewMaster-kuvakiekkopaketin kautta. Hänen mielestään Stevensonin romaanissa on ”loistava tunnelma”, vaikka teoksen logiikkaa ja juonen koukeroita hän kyseenalaistaa. Adaptaatiotaan varten Kunnas joutui karsimaan paljon alkuperäisteoksessa esiintyvää materiaalia ja suoristamaan mutkia. (Kunnas & Sonninen 2018, 184.) *Aarresaaren* voisi kuvailla olevan *Treasure Islandin* lyhennetty ja yksinkertaistettu kuvakirjamuodon saanut versio.

Luen tässä tutkielmassa Kunnaksen *Aarresaarta* lastenkirjallisuutena ja sovellan kuvakirjateorian ohella lastenkirjallisuudenteoriaa sen tulkintaan. Kunnaksen *Aarresaaren* käsitteleminen lastenkirjana vaikuttaa perustellulta, sillä sen lisäksi, että Kunnas tunnetaan ennen kaikkea lastenkirjailijana, Kunnaksen tuotantoa julkaisevaan Otava-konserniin kuuluva Suomalainen Kirjakauppa luokittelee sivuillaan *Aarresaaren* lasten- ja nuortenkirjallisuudeksi ja määrittelee kirjan ikäsuositukseksi 4+ (Suomalainen Kirjakauppa 2024).

Kunnaksen *Aarresaari* kertoo Stevensonin romaania mukaillen tarinan Jim-pojasta, joka ylläpitää äitinsä kanssa majataloa. Majataloon saapuva vanha merikarhu ja hänellä oleva Aarresaaren kartta sysäävät liikkeelle tapahtumasarjan, jonka seurauksena Jim päätyy purjehtimaan Aarresaarelle aarteensintään yhdessä tohtorin, patruunan sekä kierojen merirosvoiksi osoittautuvien miesten kanssa, joista kaksinaamaisin ja ovelin on pidetty laivakokki, pelätty merirosvo Pitkä-John Silver.

2 Adaptaatio, henkilöhahmot ja kuvakirja

Tässä luvussa avaan tutkielmani kannalta keskeisiä tutkimusaloja ja teorioita: adaptaatiotutkimusta, lastenkirjallisuudentutkimusta ja henkilöhahmoteoriaa sekä kuvakirjatutkimusta. Ensimmäisessä alaluvussa määrittelen adaptaation käsitteenä ja luonnehdin, millainen adaptaatio Kunnaksen *Aarresaari* on. Toisessa alaluvussa selvitän, mitä tässä tutkielmassa tarkoitan lastenkirjallisuudella ja millaisia henkilöhahmoja tutkimuksen kohdekirjallisuudessa esiintyy. Lisäksi jaan *Treasure Islandin* ja *Aarresaaren* henkilöhahmot kahteen kategoriaan, moniulotteisiin ja stereotyyppisiin henkilöhahmoihin, ja selvennän tätä jaottelua. Kolmannessa alaluvussa määrittelen vielä kuvakirjan käsitteenä, kuvailen *Aarresaarta* kuvakirjana sekä hahmottelen kuvakirjan keinoja luoda henkilöhahmoja.

2.1 Adaptaatio

Anja Müller kuvailee kirjallisuuden kaanoniin kuuluvista teoksista tehtyjen lapsiystävällisten adaptaatioiden olleen aina tärkeässä asemassa lastenkirjallisuuden historiassa. Ensimmäinen eurooppalainen lastenkirjallisuuden klassikko, Joachim Campen *Robinson the Younger* (1779), on adaptaatio Daniel Defoen *Robinson Crusoe*sta (1719). (Müller 2013, 1.) Timothy Corrigan (2017, 23) tiivistää, että adaptaatiota (*adaptation*) määriteltäessä keskitytään usein kolmeen perspektiiviin: adaptaatio nähdään prosessina, tuotteena sekä vastaanottona. Hutcheonille ja O’Flynnille adaptaatio on ”kattava, harkittu, suhteensa aiempaan teokseen julkisesti tunnustava uudelleenmuotoilu”. Parodiasta adaptaatio eroaa siinä, että adaptaatio ilmaisee usein avoimesti suhteensa toiseen teokseen; adaptaatio yleensä ilmoittaa olevansa adaptaatio. (Hutcheon & O’Flynn 2013, 3, 121, 170.) Kunnaksen *Aarresaaren* nimiösivulta löytyy tällainen merkintä, joka tunnustaa kuvakirjan olevan ”Kunnasmainen tulkinta Robert Louis Stevensonin klassikosta” (Kunnas 2012, nimiösivu). Lisäksi kirjan lopussa, takakannen sisäpuolella on lyhyt tietoteksti Stevensonin romaanista (emt., takakannen sisäpuoli). Näin Kunnaksen *Aarresaari* viestii olevansa adaptaatio.

Tässä tutkielmassa viittaan adaptaatiolla lähinnä adaptaatioprosessin seurauksena syntyneeseen tuotteeseen, eli tutkielman viitekehyksessä Kunnaksen kuvakirjaan, joka vastaa Hutcheonin ja O’Flynnin edellä esitettyä adaptaation määritelmää. Kun puhun adaptaatiosta prosessina, eksplisiittisesti mainitsen tarkoittavani prosessia

tuotteen sijaan. Vaikka tässä tutkielmassa tarkoitan adaptaatiolla ennen kaikkea tuotetta, pyrin myös tiedostamaan, että adaptaatio on tuotteen ja prosessin ohella vastaanottoa, toisin sanoen lukijan vuorovaikutusta teoksen tai teosten kanssa.

Adaptaation lähteenä toimivaa tekstiä nimitetään useimmiten lähdetekstiksi (*source*) tai alkutekstiksi (*original*) (Hutcheon & O’Flynn 2013, 3). Hutcheon ja O’Flynn (emt., 3) käyttävät sen sijaan käsitettä adaptoitu teksti (*adapted text*). Tässä tutkielmassa käytän niin ikään ensisijaisesti käsitettä adaptoitu teksti viittaamaan adaptaation lähdetekstiin eli tutkielman kontekstissa romaaniin *Treasure Island*. Saatan viitata adaptoituun tekstiin myös vaihtoehtoisin termein lähde- ja alkuteksti, kun haluan korostaa *Treasure Islandin* merkitystä sen kuvakirja-adaptaatiolle *Aarresaarelle*.

Syitä klassikkoteoksen adaptoimiselle voi olla monia. Müllerin (2013, 1) mukaan klassikkoadaptaatioiden tarkoitus on esitellä lapsille kulttuurisesti merkittäviä teoksia, mutta adaptaatioita tehdään myös vastaamaan muuttunutta kirjallisuuskokemusta tai lapsikäsitystä sekä hyödyntämään uutta teknologiaa. Kari Skjønberg (1982, 23) huomauttaa, että mitä vanhempi kirja on, sitä tarpeellisempaa adaptoiminen on, jotta eri ajassa elävät lapset voivat ymmärtää teosta. Müllerille lapsille tehtyjen adaptaatioiden tavoite on useimmiten saattaa lukija alkuperäisteoksen pariin. Maininta alkuperäisteoksesta ja kirjailijan toive siitä, että lukija seuraavaksi tarttuisi juuri adaptaation lähdetekstiin, saattaa esiintyä adaptaatiossa. (Müller 2013, 2.) Kiven *Seitsemän veljestä* kuvakirja-adaptaation *Seitsemän koiraveljestä* alussa Kunnas (2002, 4) kertoo toivovansa, että ”tämä koiramainen mukaelma innostaisi lukijoita tarttumaan myös Kiven alkuperäiseen mestariteokseen.” Samanlaista toivetta Stevensonin *Treasure Islandiin* tutustumisesta ei lukijalle esitetä *Aarresaarella*.

Adaptaatioprosessin aikana teos voi käydä läpi käänösprosessin ja kulttuurienvälisen adaptaation (*intercultural adaptation*) (Müller 2013, 1). Näin on *Aarresaaren* kohdalla, sillä Kunnas adaptoi teoksen, joka tulee toisesta ajasta ja kulttuurista, 1800-luvun Skotlannista. *Treasure Island* ei kuitenkaan sisällä viittauksia skotlantilaiseen kulttuuriin. Hutcheon ja O’Flynn käyttävät käsitettä transkulttuurinen adaptaatio (*transcultural adaptation*) kuvatessaan sitä, kuinka teos siirtyy kulttuurista toiseen. Transkulttuuriseen adaptaatioon kuuluu usein kielen vaihtuminen ja melkein aina paikan tai aikakauden muutos. (Hutcheon & O’Flynn 2013, 145–146.) *Aarresaaren* tapahtumapaikka ja -aika vaikuttavat vastaavan

Treasure Islandin tapahtumapaikkaa ja -aikaa, sillä *Aarresaaren* tarinan alku sijoittuu Englantiin, Bristolin kaupunkiin, eikä kuvakirjan teksteissä tai kuvissa esiinny mitään, kuten modernia teknologiaa, mikä poikkeaisi adaptoidun tekstin tapahtuma-ajasta, 1700-luvusta.

Aarresaari ei transkulttuurisena adaptaationa ole pelkästään muokattu versio, vaan se on myös käännetty versio *Treasure Islandista*. Laurén käsittelee tutkielmassaan (2016) Kunnaksen kuvakirjaa nimenomaan *Treasure Islandin* suomennoksena. On mahdollista, että Kunnas on lukenut adaptaatiotaan tehdessä alkukielisen tekstin sijaan Stevensonin romaanin suomennosta, jolloin Kunnas ei ole joutunut kääntämään adaptoitua tekstiä englannista suomeen. Verratessani *Aarresaarta* kolmeen helpoiten saatavilla olevaan³ *Treasure Islandin* suomennokseen, O. E. Lampénin (1909), Hannes Korpi-Anttilan (1957) ja Jukka Kempin (1970) suomennoksiin, löysin eniten sanastollisia yhtäläisyyksiä Korpi-Anttilan suomennoksen kanssa: Korpi-Anttilan tapaan Kunnaksella ”Admiral Benbow” (Stevenson 2013, 3) kääntyy ”Amiraali Benbowiksi” (Stevenson 1988, 11; Kunnas 2012, 6) ja ”black spot” (Stevenson 2013, 18) ”mustaksi merkiksi” (Stevenson 1988, 27; Kunnas 2012, 8), kun taas squire Trelawneyn titteli on ”patruuna” (Stevenson 1988, 45; Kunnas 2012, 11) ja ”pieces of eight” (Stevenson 2013, 64) ”piastereita” (Stevenson 1988, 76; Kunnas 2012, 14). Tosiksi eniten yhtäläisyyksiä löytyy Lampénin suomennoksesta, jossa majatalon nimi ja musta merkki ovat samat kuin Korpi-Anttilalla (Stevenson 2022, 7, 26). Lisäksi merirosvolauluun Kunnaksella kuuluva huudahdus ”huh-hah-hei” (Kunnas 2012, 7) on samassa sanamuodossa Lampénilla (Stevenson 2022, 8). On vaikea sanoa yksiselitteisesti, mitä käännöstä – jos mitään – Kunnas on käyttänyt adaptaatiota tehdessään. Adaptaatioita verrataan joka tapauksessa usein käännöksiin (Hutcheon & O’Flynn 2013, 16). Skjøsberg (1982, 39) jopa pitää kaikkia käännöksiä adaptaatioina. Koska *Aarresaari* on transkulttuurinen adaptaatio ja adaptaatioilla ja käännöksillä on yhteisiä piirteitä, sovellan *Aarresaaren* tulkintaan myös teoriaa lastenkirjallisuuden käänntämisestä.

Jan Baetens jakaa adaptaatiot kahteen päätyyppiin, joista ensimmäinen on tekstiorientoitunut (*text-oriented*) ja tarinavetoinen (*story-driven*) adaptaatio. Tähän

³ Tarkoitan tässä ”helposti saatavilla olevalla suomennoksella” suomennosta, joka löytyy pääkaupunkiseudun Helmet-kirjastoverkon kokoelmista ja jota kirjastoverkon kirjastoilla on useampi kappale omistuksessaan.

adaptaatiotyyppeihin kuuluvat adaptaatiot pyrkivät toisintamaan teoksen juonen. Toinen adaptaatiotyyppi, esitysvälineorientoitunut (*medium-oriented*), puolestaan etäännyttävästä tekstistä ja pyrkii hyödyntämään esitysvälineen erityispiirteitä. (Baetens 2019, 616–617.) Baetens tutkii romaanien adaptoimista sarjakuvaan, mutta koska kuvakirja sarjakuvan tapaan yhdistää sanaa ja kuvaa, hänen teoriaansa voidaan tiettyyn pisteeseen saakka soveltaa myös kuvakirja-adaptaatioon. *Aarresaaresta* löytyy sekä tekstiorientoituneen että esitysvälineorientoituneen adaptaation piirteitä: *Aarresaari* kertoo *Treasure Islandin* tarinan pääpiirteissään kuvatessaan Jim-pojan matkaa Aarresaarelle aarteenetsintään. Kaikki *Treasure Islandin* merkittävimmät henkilöahmot vanha merikarhu, Jim, tohtori Livesay, patruuna Trelawney, Long John Silver, kapteeni Smollett ja Ben Gunn ovat mukana⁴. Samalla *Aarresaari* hyödyntää esitysvälineensä eli kuvakirjan visuaalisuutta jättämällä osan kerronnasta kuvien vastuulle, minkä osoitan kuvakirjaa käsittelevässä alaluvussa. Baetens (emt., 617) selittää, että adaptaatiot ovat usein sekoitus tekstiorientoitunutta ja esitysvälineorientoitunutta kategoriaa.

Adaptaatio käsitetään usein huonompana tai toisarvoisena suhteessa adaptoituun tekstiin (Hutcheon & O’Flynn 2013, 2). Yksi tapa arvioida adaptaation onnistuneisuutta on tarkastella, kuinka uskollinen se on adaptoidulle tekstille. Baetensin (2019, 611) mukaan romaanista tehty elokuva-adaptaatio on aina pettymys paitsi, jos se on romaanille erityisen uskollinen. Adaptaation uskollisuusvaatimusta on akateemisissa piireissä kritisoitu. Uskollisuuskritiikki (*fidelity criticism*) painottaa, ettei uskollisuuden kuulu olla hyvän adaptaation määre (Hutcheon & O’Flynn 2013, 6). Nykyään adaptaatiotutkimuksen piirissä ajatellaan, että adaptaatiot tulisi nähdä omina teoksinaan (Baetens 2019, 611–612; Hutcheon & O’Flynn 2013, 6). Adaptaation ongelma käsitteenä on sen sisältämät normatiiviset oletukset, jotka implikoivat vertailua (Bal 2017, 179). Vaikka tässä tutkielmassa käsittelen *Aarresaarta Treasure Islandin* adaptaationa, tarkoitukseni ei ole adaptaatiokäsitteellä arvottaa teoksia suhteessa toisiinsa. Tutkielmani on luonteeltaan vertaileva, mutta luomani vertailuasetelma ei merkitse sitä, ettei *Aarresaari* olisi oma itsenäinen teoksensa.

⁴ Käytän henkilöahmoista, joiden nimi on erisnimi, niiden alkukielistä nimeä (esim. Long John Silver). Kun henkilöahmon nimessä esiintyy tai se on kokonaan yleisnimi, käytän Korpi-Anttilan suomennoksessa esiintyvää suomennettua yleisnimeä (esim. old sea dog sijaan vanha merikarhu, Squire Trelawneyn sijaan patruuna Trelawney ja Dr Livesayn sijaan tohtori Livesay).

Hutcheon ja O’Flynn kutsuvat adaptoidun tekstin tuntevaa yleisöä käsitteellä *knowing audience* (suom. tietävä yleisö), kun taas adaptoituun tekstiin tutustumaton yleisö on *unknowing audience* (suom. tietämätön yleisö). Jos lukija tuntee adaptoidun tekstin, adaptoidusta tekstistä tulee hermeneutiikan periaatteen osa lukijan odotushorisonttia ja se ohjaa adaptaation tulkintaa. Tietävällä yleisöllä on odotuksia ja vaatimuksia adaptaatiota kohtaan. (Hutcheon & O’Flynn 2013, 120–122.) Mikäli adaptaation tarkoitus on johdatella lukija adaptoidun tekstin äärelle, taustaolettamuksena on, että lukija on tietämätöntä yleisöä. Koska Kunnas *Seitsemässä koiraveljeksessä* esittää toiveen siitä, että lukija tarttuisi Kiven *Seitsemään veljekseen* ja koska *Aarresaassa* esitellään lyhyesti Stevensonin *Treasure Island*, Kunnas vaikuttaa olettavan, ettei hänen yleisönsä tunne klassikkoteoksia. Tietävä lukija todennäköisesti odottaa *Aarresaaren* toisintavan tiettyyn pisteeseen asti *Treasure Islandin* tarinan, kun taas tietämättömällä lukijalla ei ole samankaltaisia odotuksia. Tietävä lukija voi esimerkiksi tunnistaa Kunnaksen henkilöhaahmon yksijalkaisen Pitkä-John Silverin Stevensonin kaksinaamaiseksi Long John Silveriksi ja odottaa, että Silver on merirosvo ja tulee pettämään muiden merirosvojen kanssa tarinan päähenkilön Jimin ja tämän matkakumppanit. Tietämättömässä lukijassa Silverin hahmo ei herätä samoja odotuksia.

2.2 Henkilöhahmot lastenkirjallisuudessa

Kuten Nikolajeva kuvaa, lastenkirjallisuus ei ole genre, eikä sitä voi määrittää pelkästään sen yleisö, sillä kaikki kirjallisuus, jota lapset lukevat, ei ole lastenkirjallisuutta. Lastenkirjallisuutta ei määritä sen aihe, eli kaikki lapsista kertova kirjallisuus ei kuulu lastenkirjallisuuteen. Vielä vähemmän lastenkirjallisuutta on mahdollista määritellä kirjailijan kohdeyleisön pohjalta, sillä moni lastenkirjailijana pidetty kirjailija ei itse ajattele kirjoittavansa lapsille. (Nikolajeva 1997, 9.) Nikolajeva (emt., 9) lopulta määrittelee lastenkirjallisuuden seuraavasti: ”literature written, published, marketed and treated by specialists with children as its primary target”. Tässä tutkielmassa viitataan käsitteellä lastenkirjallisuus nimenomaan tällaiseen ensisijaisesti lapsille kirjoitettuun, julkaistuun ja markkinoituun kirjallisuuteen.

Lastenkirjallisuus on tyypillisesti juoniorientoitunutta eikä niinkään henkilöhaahmo-orientoitunutta (Nikolajeva 1997, 57). Nikolajeva huomauttaa, että vaikka tietyt henkilöhaahmoihin liittyvät kysymykset koskevat myös lastenkirjallisuuden

henkilöhahmoja, on lastenkirjallisuudella oma poetiikkansa ja sen henkilöhahmoilla omia ominaispiirteitään: Lastenkirjallisuudessa hahmojen täytyy esimerkiksi olla lapsille ymmärrettäviä. Samalla lapsihahmot ovat dynaamisia, eivätkä ne ole vielä saavuttaneet kypsyyttä aikuishahmojen tapaan. (Nikolajeva 2002, x.) Tässä tutkielmassa hyödynnän sekä laajemmasta (aikuisten)kirjallisuudesta johdettuja henkilöhahmoteorioita että erityisesti lastenkirjallisuuden henkilöhahmoihin suuntautunutta tutkimusta.

Aristoteles (1994, 13) esittää *Runousopissaan* henkilöhahmojen olevan välttämättä joko jaloja tai alhaisia. Nikolajevan (2002, 155) mukaan samankaltainen jako löytyy traditionaalisesta lastenkirjallisuudesta, jossa henkilöhahmot ovat yleensä joko hyviä tai pahoja. *Treasure Islandissa* suurin osa merirosvoista on yksinomaan pahoja kiirehtiessään laivakapinan kanssa ja halutessaan vahingoittaa Jimiä (Stevenson 2013, 70, 183). Alex Thomsonille (2010, 156) *Treasure Island* on moraalisesti kompleksinen, ja sen voi nähdä välttelevän moraalisten opetusten välittämistä. John Rowe Townsend (1983, 66–67) puolestaan näkee, ettei *Treasure Islandissa* sankarit ”ole erityisen oikeassa” eikä Long John Silver ole pelkästään kelmi. Romaanissa on kieltämättä henkilöhahmoja, joiden hyvyys tai pahuus ei ole yksiselitteistä: Pelätty merirosvo Silver suunnittelee kapinan mutta päätyy lopulta suojelemaan Jimiä muilta merirosvoilta. Myös tohtori Livesay on moraalisesti vaikeaselkoinen hahmo, sillä hän on, kuten Valint kuvaa, Silverin tapaan valmis valehtelemaan suojellakseen itseään ja omiaan lupaamalla Silverille tehdä parhaansa tämän pelastamiseksi ankaralta rangaistukselta kotipuolella. Siitä huolimatta Livesay myöhemmin tunnustaa, että hän olisi mielellään antanut silpoa Silverin tuntematta huonoa omatuntoa. (Valint 2015, 5.) Jopa romaanin päähenkilön Jimin voi nähdä olevan moraalisesti monitulkintainen hahmo, sillä vaikka hän on tarinassa niin sanotusti hyvien puolella, Irvinelle (2010, 28) Jim toimii moraalittomasti ottaessaan etäisyyttä lakia ja järjestystä edustaviin aikuishahmoihin.

E.M. Forster jakaa teoksessaan *Aspects of the Novel* henkilöhahmot litteisiin (*flat*) ja pyöreisiin (*round*). Litteät henkilöhahmot luodaan yhden ominaisuuden varaan, ja ne on helppo tunnistaa ja muistaa, sillä ne eivät tarinan aikana muutu. Pyöreät henkilöhahmot puolestaan yllättävät, sillä niiden toimintaa ei ole mahdollista ennustaa etukäteen. Samalla ne vakuuttavat monipuolisuudellaan. (Forster 1949, 65–67, 75.) Yksinkertaistetusti voidaan sanoa, että pyöreät hahmot ovat pitkälle

kehittyneitä, kun taas litteät hahmot ovat kehittymättömiä (Nikolajeva 1997, 49–50). Nikolajeva (emt., 50) näkee *Treasure Islandin* päähenkilön Jimin kohtalaisen litteänä, kun taas hänelle monet romaanin sivuhenkilöistä ovat päähenkilöä pyöreämpiä. Nikolajeva ei mainitse, mitä sivuhenkilöitä hän pitää pyöreinä. Voisi olettaa, että hän viittaa *Treasure Islandin* hahmoista päähenkilön jälkeen merkittävimpiin hahmoihin Silveriin ja Livesayhin, joita on tutkittu vähintään yhtä paljon kuin Jimiä ja joiden monet tulkinnat ovat jopa ristiriitaisia keskenään.⁵

Edellä mainitun henkilöahmotutkimuksen lisäksi tahdon nostaa esille James Phelanin teorian henkilöahmon funktioista ja komponenteista. Phelanille henkilöahmon funktioita ja komponentteja ovat synteettinen, mimeettinen sekä temaattinen. Synteettinen viittaa siihen, että henkilöahmo ymmärretään keinotekoiseksi konstruktioksi. Mimeettisyyttä painottava henkilöahmo puolestaan tulkitaan mahdolliseksi ihmiseksi. Henkilöahmo, jossa temaattinen komponentti on vahva, sen sijaan edustaa jotain kokonaisuutta, kuten sosiaalista luokkaa. (Phelan 1989, 2–3.) *Treasure Islandin* hahmoista erityisesti edellä mainitut monitulkintaiset Silverin ja Livesayn hahmot näyttäytyvät mimeettisinä. Silverin merirosvomiehien voidaan nähdä temaattisen komponentin mukaisesti esittävän merirosvon stereotypiaa olemalla hurjia ja häikäilemättömiä rosvoja. Hannu Riikosen (2022, 68) mukaan merirosvoahmot edustavat moraalittomuutta ja huonoja luonteenpiirteitä. Keskityn tässä tutkielmassa hahmojen mimeettisyyteen ja temaattisuuteen, mutta tiedostan myös, että kaikki henkilöahmot ovat pohjimmiltaan synteettisiä konstruktioita.

Edellä mainittujen jaottelujen lisäksi henkilöahmoja pidetään dynaamisina tai staattisina. Dynaamiset hahmot muuttuvat tarinan aikana, kun taas staattiset hahmot eivät (Nikolajeva 1997, 49). *Treasure Islandissa* Silver on dynaaminen hahmo, joka Aarresaarelle purjehduksen alussa esittää hyvää mutta osoittautuu myöhemmin kavalaksi merirosvoksi. Silverin lojaalius vaihtaa kohdetta, sillä aluksi hän on lojaali muille merirosvoille, mutta lopulta hän kääntyy heitä vastaan suojellakseen Jimiä ja pelastaakseen itsensä. Staattinen hahmo on puolestaan Jimin perheen majataloon saapuva vanha merikarhu, jonka tärkeimpiin attribuutteihin kuuluvat hänen menneisyydenpelkonsa ja romminjuontinsa, joiden takia hän lopulta menehtyy.

⁵ Livesayn hahmoon liittyen vrt. esim. Hardesty Whaley, Hardesty III & Mann 1986 ja Valint 2015.

Nikolajeva (2002, 125) väittää lastenkirjallisuudessa esiintyvän eläimiä, fantasiaolentoja sekä elottomia esineitä, jotka ovat aina lapsen ”naamioita” ja esittävät lasta. Tällaiset antropomorfiset eläimet ovat Maria Lassén-Segerin (2022, 169) mukaan yksi harvoista ominaisuuksista, jotka selvästi erottavat lastenkirjallisuuden niin sanotusta aikuistenkirjallisuudesta. Tosin myös aikuistenkirjallisuudessa esiintyy antropomorfisia eläinhahmoja, joista esimerkkejä ovat Miguel de Cervantesin puhuvat ja kokemuksiin jakavat koirat Berganza ja Cipión novellissa ”El coloquio de los perros” (1613) ja vallankumouksen George Orwellin romaanissa *Animal Farm* (1945) tekevät maatilan eläimet. Toisin kuin Stevensonilla, Kunnaksen tuotannossa henkilöahmot ovat eläimiä. Kunnaksen eläinhahmot käyttäytyvät kuin ihmiset, sillä ne käyttävät vaatteita ja kulkevat kahdella jalalla; pohjimmiltaan ne ovatkin ihmisiä (Kunnas & Sonninen 2009, 92, 94). Kuvakirjoissa usein vain kuvat kertovat meille, että henkilöahmo on eläin (Nodelman 1988, 83). Näin on myös *Aarresaarella*, jossa hahmot visuaalista ulkomuotoaan lukuun ottamatta ovat ihmisenkaltaisia eikä niihin tekstissä viitata eläiminä. *Aarresaarella* seikkailee koirahahmoja (esim. Jim ja Jimin äiti), porsaita (patruuna ja Pitkä-John Silver), kissa (tohtori) ja joukko muita eläimiä käärmeestä krokotiiliin. *Aarresaaren* kaikki eläinhahmot ovat inhimillisiä lukuun ottamatta *Treasure Islandista* tuttua Flint-papukaijaa ja kuvien taustalta löytyviä eläimiä, kuten lokkeja. Nikolajevan väitteen mukaisesti kaikki *Aarresaaren* eläinhahmot eivät edusta lasta, sillä *Aarresaarella* niin kuin *Treasure Islandissa* kaikki muut henkilöahmot päähenkilö Jimiä lukuun ottamatta ovat aikuisia. Aikuishahmot eroavat *Aarresaarella* Jimistä visuaalisesti isomman kokonsa takia. Aikuishahmoilla on myös jokin ammatti tai arvonimi, kuten majatalonemäntä, tohtori tai patruuna.

Kunnaksen tuotannossa yleisimmin esiintyvien eläinhahmojen koirien lisäksi Kunnaksen kirjoissa seikkailevat toistuvasti unissaan kävelevä pukki Herra Hakkarainen ja harmaa hattupäinen olento Hämähäkki-Heikki (Kunnas & Sonninen 2009, 158–159). Hakkarainen ja Heikki piilottelevat Kunnaksen teoksissa kuvien taustalla samaan tapaan kuin Scarryn tuotannossa esiintyvä pomppiva hattupäinen Mato Matala (*Lowly Worm*). Hakkaraisen ja Heikin löytää *Aarresaaresta* useasta kuvasta. Käsittelen näitä kahta hahmoa luvun viisi ensimmäisessä alaluvussa.

Edellä esitetyn henkilöahmoteorian pohjalta jaan *Treasure Islandin* henkilöahmot moniulotteisiin ja stereotyyppisiin henkilöahmoihin. Moniulotteisilla

henkilöhahmoilla tarkoitan henkilöhahmoja, jotka: 1. eivät ole aristoteelisesti yksiselitteisen hyviä tai pahoja, 2. ovat Forsterin pyöreiden hahmojen tapaan pitkälle kehittyneitä, 3. Phelanin mimeettisen komponentin mukaisesti muistuttavat mahdollista ihmistä ja 4. ovat dynaamisuuteen taipuvaisia. *Treasure Islandin* henkilöhahmoista tulkiten päähenkilö Jimiä, merirosvo Long John Silveriä ja tohtori Livesayta moniulotteisina hahmoina. Avaan tätä tulkintaani luvussa 3.

Tutkielman luvussa 4 keskityn stereotyyppisiin henkilöhahmoihin. Stereotyyppisillä henkilöhahmoilla viitataan henkilöhahmoihin, jotka: 1. aristoteelisesti ovat joko hyviä tai pahoja, 2. rakentuvat Forsterin litteiden hahmojen tapaan yhden tai muutaman ominaisuuden varaan, 3. Phelanin temaattiseen komponenttiin viitaten edustavat jotakin teemaa tai ryhmää ja 4. ovat pitkälti staattisia. Pidän *Treasure Islandin* merirosvoja – Silveriä lukuun ottamatta –, kapteeni Smollettia ja patruuna Trelawneyta stereotyyppisinä henkilöhahmoina. Osoitan syyn tulkinnalleni luvussa 4. Luvuissa 3 ja 4 siis sekä perustelen tulkintaani henkilöhahmoista, että syvennyn vertaamaan niitä *Aarresaaren* vastaaviin hahmoihin ja nostamaan esille eroja ja erojen mahdollisia syitä.

2.3 Henkilöhahmojen luominen kuvakirjassa

Picture books – books intended for young children which communicate information or tell stories through series of pictures combined with relatively slight texts or no texts at all – are unlike any other form of verbal and visual art. Both the pictures and the texts in these books are different from and communicate differently from pictures and texts in any other circumstances. (Nodelman 1988, 6)

Edellä lainattu Perry Nodelmanin luonnehdinta kuvakirjasta (*picture book* tai *picturebook*) paitsi tarjoaa määritelmän kuvakirjalle myös painottaa kuvakirjan omalaatuisuutta taidemuotona. David Lewis (2001, 25) näkee kaikille kuvakirjoille olevan yhteistä niiden tapa yhdistää kuvaa ja sanaa ja niiden suhteellinen lyhyys. Lewis (emt., 65) tarkentaa, ettei kuvakirja ole oma genrensä. Genren sijaan kuvakirja on esitysväline (*medium*) (Nikolajeva 1997, 18). Nikolajeva ja Scott (2001, 1) nostavat Lewisin ja Nodelmanin tapaan esille kuvakirjan ainutlaatuisuuden taidemuotona, joka yhdistää kahden eri tason, visuaalisen ja verbaalisen, kommunikaatiota. Kai Mikkonen (2005, 330) kuitenkin huomauttaa, ettei kuvakirjan, kuvitetun kirjan ja kirjan kuvituksen välinen ero ole tarkka. Joillain kielialueilla kuvakirjalle ja kuvitetulle kirjalle ei edes ole omia sanojaan (Bird & Yokota 2017, 283). Nikolajevalle

(1997, 18) kuvitetussa kirjassa kuvat ovat tekstile alisteisia, kun taas kuvakirjassa merkitykset syntyvät vain tekstin ja kuvan yhteisvaikutuksessa, jota voidaan kutsua ikonotekstiksi (*iconotext*). Mikkosen mukaan kuvakirjaksi useimmiten luetaan teos, jossa on paljon kuvia ja jossa kuvat ovat laadullisesti ja sisällöllisesti merkittävässä roolissa. Kuvakirjassa voi ajatella jokaiselta sivulta löytyvän vähintään yhden kuvan. (Mikkonen 2005, 330.) Käsitän tässä tutkielmassa kuvakirjan kirjaksi, joka on suhteellisen lyhyt ja sisältää runsaasti kuvia, jotka ovat teoksen tulkinnan kannalta merkittävässä roolissa.

Nodelmanin (1988, 23) mielestä kuvakirjat tunnistetaan lastenkirjoiksi, koska ne kertovat lapsenomaisista ominaisuuksista. Nodelman (2010, 11) myös näkee, että vaikka nykyään kuvakirjoja on myös aikuisille, kuvakirjat ovat lapsiyleisölle alun perin kehitetty kirjallisuuden muoto ja kuvakirjassa on vahvasti läsnä implisiittinen lapsilukija. Nikolajevan ja Scottin mukaan kuvakirjat joskus luetaan osaksi lastenkirjallisuutta ja niitä tutkitaan kirjallisuudentutkimuksellisesti. Kirjallisuudentutkimus kuitenkin usein jättää kuvat huomiotta ja keskittyy vain tekstiin. (Nikolajeva & Scott 2001, 3.) Tulkitsen tässä tutkielmassa *Aarresaarta* lastenkirjallisuutena. Ajattelen lasten kuvakirjan olevan lastenkirjallisuuden alakategoria, mutta tunnistan myös sen, että kaikki kuvakirjat eivät ole suunnattu lapsille. Pyrin analysoimaan *Aarresaaren* kohdalla sekä kuvia että tekstiä.

Vaikka käsittelen *Aarresaarta* ennen kaikkea lasten kuvakirjana, lapset eivät ole välttämättä kuvakirjan ainut yleisö. Nikolajeva ja Scott (2001, 21) näkevät Marlene Zöhrerin (2017, 486) tapaan monen kuvakirjan olevan sekä lapselle että lapsen kanssa lukevalle aikuiselle ja puhuttelevan tätä kaksoisyleisöä (*dual audience*). Kunnaksen kuvakirjoista voi löytää viitteitä kaksoisyleisöön: Kunnaksella kuvissa esiintyy elementtejä, joita nuoret lukijat eivät välttämättä ymmärrä. *Aarresaarassa* niin kuin *Treasure Islandissa* rommi on suuressa roolissa, mikä näkyy tuoppeina ja pulloina kirjan kuvissa. Vain vanhan merikarhun kuvataan eksplisiittisesti – sekä tekstissä että kuvissa – juovan rommia (Kunnas 2012, 7), mutta toistuvasti esiintyvien tuoppien perusteella voisi tulkita, että myös muut hahmot sitä nauttivat. Esimerkiksi kuvassa, jossa merirosivot istuvat rannalla nuotion ympärillä ja tekstin mukaan laulavat niin kovaa, ettei Jim saa nukuttua, hiekalla näkyy kyljellään olevia tuoppeja (kuva 1) (emt., 27).

Kuva 1 Merirosvot laulavat nuotion ympärillä (Kunnas 2012, 27).

Nuoret lukijat eivät välttämättä yhdistä tuoppia alkoholiin tai kovaäänisyyttä humaltumiseen, jonka aikuislukijat saattavat herkemmin tehdä.

Kuvakirjoissa teksti ja sen merkitykset ovat riippuvaisia kuvista (Nodelman 1988, 6). Samalla kuvat ovat riippuvaisia tekstistä. Nikolajevalle ja Scottille (2001, 1) kuvien funktio on kuvata tai esittää, kun taas tekstin tehtävä on kertoa. Nodelmanin (1988, 6) mukaan kuvien ensisijainen tehtävä kuvakirjoissa on auttaa tarinankerronnassa. Kunnas sen sijaan on todennut, että hänen teoksissaan tarina ja repliikit täydentävät kuvaa. Hän antaa kuvalle tekstiä enemmän painoarvoa, sillä hänen mielestään on sitä parempi mitä vähemmän tekstiä kirja sisältää. (Kunnas & Sonninen 2009, 85.) Riippuu kuvakirjasta ja kuvakirjan tyypistä, kuinka suuressa roolissa kuva ja sana ovat suhteessa toisiinsa ja minkälaisia tehtäviä niillä on.

Nikolajeva ja Scott jakavat kuvakirjat tyyppeihin, jotka asettuvat kategorioiden sana ja kuva väliin sen mukaan, miten paljon sanaa ja kuvaa niissä esiintyy. Toisessa ääripäässä on teksti ilman kuvia. Toinen ääripää puolestaan on teos, jossa ei ole sanoja lainkaan. Näiden ääripäiden väliin jää erilaisia teksti- ja kuvakirjatyypppejä. (Nikolajeva & Scott 2001, 8–12.) Parnanen (2020, 13–14) pitää Kunnaksen *Seitsemää koiraveljestä* Nikolajevan ja Scottin käsittein sekä symmetrisenä että täydentävänä kuvakirjana. Symmetrisessä kuvakirjassa sana ja kuva kertovat saman asian, kun taas täydentävässä kuvakirjassa ne täydentävät toistensa jättämiä aukkoja (Nikolajeva & Scott 2001, 12). Nikolajeva ja Scott (emt., 14) huomauttavat, että suurin osa lasten kuvakirjoista vaikuttaa olevan symmetrisiä tai täydentäviä. *Aarresaari* muistuttaa *Seitsemää koiraveljestä* sanan ja kuvan kvantitatiivisessa suhteessa, sillä kummassakin kirjassa tekstikappaleiden määrä aukeamalla vastaa kutakuinkin kuvien määrää: jos kuvia on aukeamalla kolme, on tekstikappaleita sama määrä. Tosin *Seitsemän koiraveljestä* sisältää pidempiä tekstikappaleita ja isompia kuvia kuin *Aarresaari*. (Kunnas 2012; Kunnas 2002.)

Pidän *Aarresaarta* täydentävänä kuvakirjana, mutta tunnistan siitä löytyvän kuvan ja sanan osittaisen symmetrian. *Aarresaassa* kuva ja sana pääsääntöisesti kertovat samaa tarinaa. Kuvakirja alkaa vanhan merikarhun saapumisella Jimin äidin majataloon: ”Eräänä päivänä Jimin äidin majataloon saapui vanha merikarhu” (Kunnas 2012, 6). Ensimmäisen aukeaman kuvassa nähdään vanha merikarhu, joka kävelee kohti majataloa, jonka edustalla Jim seisoo (kuva 2) (emt., 6–7).

Kuva 2 Vanha merikarhu saapuu majatalo Benbow'hin (Kunnas 2012, 6–7).

Kuva ei ole symmetrinen tekstin kanssa, sillä siinä on sisältöä, mitä tekstistä ei löydy: Teksti ei kerro mitään Jimin ja Jimin äidin tunteista, jotka liittyvät merikarhun saapumiseen; kuvassa Jim ja Jimin äiti näyttävät yllättyneiltä pyöreine silmineen ja avonaisine suineen. Kuvassa luodaan myös miljöö, eli siinä näkyy merenrantaa ja majatalon piha-aluetta, jota tekstissä ei kuvailla. Lisäksi kuvasta löytyy henkilöhahmo, merikarhun merimiesarkun kantaja, jota ei tekstissä mainita. Näin kuva esittää jotain tekstiä enemmän. Samalla tekstissä esiintyy Jimin äidin ja merikarhun välinen dialogi, jota kuva ei esitä. (Kunnas 2012, 6–7.) *Aarresaassa* kuva ja teksti siis kumpikin tuovat jotain lisää kerrontaan.

Nikolajeva ja Scott (2001, 82) toteavat, että kuvakirjoissa on vain vähän konventionaalista henkilökuvausta tekstissä. Kuvakirjassa tekstin ei tarvitse kuvailla henkilöhahmoja, sillä se on kuvan tehtävä (Nikolajeva 2002, 184). Kuvat sallivat

ennen kaikkea ulkoisen henkilökuvauksen (Nikolajeva & Scott 2001, 82).

Aarresaarella henkilöhaahmojen ulkoinen kuvaus on pääsääntöisesti visuaalista: Jimin äidin majataloon saapuvaa merimiestä ei kuvailla verbaalisesti muuten kuin liittämällä merikarhun eteen attribuutti ”vanha” (Kunnas 2012, 6). Nikolajeva ja Scott (2001, 82) huomauttavat, että yleensä verbaalista kuvausta ei kuvakirjoissa käytetä. Visuaalisia tuntomerkkejä ei tekstissä merikarhusta anneta, vaan hahmon ulkonäkö välittyy kuvien kautta, joissa harmaaseen koirahahmoon liittyvät musta kolmikolkkahattu, korvakorut, letti, arpi poskessa sekä sininen kultakoristeltu takki (ks. kuva 2).

Mikkonen (2005, 225) huomauttaa, että vaikka kuva on erinomainen väline ulkoiselle kuvaukselle, siinä on vaikea esittää tunteita ja henkilön sisäisiä ominaisuuksia. Nikolajeva ja Scott tarkentavat, että hahmon asennot ja kasvoniilmeet kuvassa voivat kuvata tunteita. Teksti sen sijaan voi kuvailla sekä ulkoisesti että sisäisesti. (Nikolajeva & Scott 2001, 82–83.) Kun Jim ja tohtori tapaavat ensikertaa Silverin pestaaman merimiesjoukon, kuvataan merimiehiä verbaalisesti sekä ulkoisesti että sisäisesti: ”Miehistö ei ollut kauneudella pilattu, mutta varmasti he olivat taitavia merimiehiä kaikki, oikea sitkeitten pikipöksyjen joukko” (Kunnas 2012, 13). Kuvakirjan sivulla 13 näytetään moninainen hymyilevien merimiesten joukko asennossa laivan edessä (kuva 3) (emt., 13).

Kuva 3 Hispaniolan miehistö (Kunnas 2012, 13).

Tekstistä löytyvä ”kauneudella pilattu” on ulkoista kuvausta, kun taas adjektiivit taitava ja sitkeä viittaavat sisäisiin ominaisuuksiin, joiden kuvaus visuaalisesti olisi haastavampaa. Nikolajeva ja Scott (2001, 83) tähdentävät, että psykologinen kuvaus onnistuu parhaiten juuri verbaalisesti.

3 Moniulotteiset henkilöahmot

Tässä luvussa käsittelen *Treasure Islandin* niitä henkilöahmoja, jotka ovat tulkintani mukaan moniulotteisia⁶, ja vertaan niitä *Aarresaaren* henkilöahmoihin. Avaan kunkin hahmon kohdalla tulkintaani siitä, ja pyrin sekä osoittamaan Stevensonin ja Kunnaksen henkilöahmojen eroja että nimeämään syitä, joista erot johtuvat. Aloitan tarkastelemalla *Treasure Islandin* päähenkilöä ja ensimmäistä minäkertojaa Jim Hawkinsia, jota *Aarresaassa* vastaa hahmo, johon viitataan vain etunimellä Jim. Kiinnitän Jimissä huomiota erityisesti ikään, kehitykseen ja kertojuuteen. Jimin jälkeen analysoin *Treasure Islandin* toista minäkertojaa, tohtori Livesayn hahmoa, joka *Aarresaassa* tunnetaan yksinkertaisesti tohtorina. Tulkitsen tohtorin hahmoa englantilaisena herrasmiehenä, joka on samalla ankara rankaisija. Lopuksi tutkin vielä merirosvo Long John Silveriä, jonka nimi *Aarresaassa* kääntyy Pitkä-John Silveriksi. Tarkastelen Silveriä sekä pelättynä piraattina että isällisenä hahmona.

3.1 Poika, joka ei koskaan kasvanut aikuiseksi?

Treasure Islandin päähenkilö on Jim Hawkins, jonka vanhemmat pyörittävät majataloa Englannin maaseudulla. Nikolajeva (2002, 4) väittää, että lastenkirjallisuudessa päähenkilö on yleensä lapsi. Nyqvistin (2022, 52) mukaan *Treasure Islandin* sisäislukija on nuori poika. Sisäislukija on saksalaisen Wolfgang Iserin käsite, joka tarkoittaa ”tekstistä abstrahoitavaa hypoteettista lukijahahmoa, mallia tai roolihahmoa, jolle sisäistekijän oletetaan osoittavan kertomuksensa” (Hosiaisluoma 2003, 848). *Treasure Islandin* sisäislukijan voi nähdä iältään vastaavan sen päähenkilöä. Kuten Valint (2015, 19) huomauttaa, romaanissa Jimin ikää ei mainita, mutta sitä ennen julkaistussa jatkokertomuksessa Jimin kerrotaan olevan 14-vuotias. *Treasure Islandissa* Jimiä ei suoraan kuvailla ulkoisesti, mutta häneen viitataan – ja hän myös viittaa itseensä – poikaa tarkoittavalla sanalla ”boy” (esim. Stevenson 2013, 20, 78), mikä kertoo siitä, ettei Jim ole aikuinen vaan nuori. Romaanin päähenkilön voi jatkokertomuksen pohjalta olettaa olevan teini-ikäinen. *Aarresaassa* Jimin ikää ei tekstissä kerrota. Kuvissa Jim näyttäytyy pienikokoisena tummana koirahahmona (kuva 4).

⁶ Ks. moniulotteisen henkilöahmon määritelmä luvusta 2.2.

Kuva 4 *Aarresaaren Jim* (Kunnas 2012, esilehti).

Aarresaassa kuvatkaan eivät kerro Jimin tarkkaa ikää, sillä kuten Nikolajeva (2010, 36) huomauttaa, kuvilla ei ole nominatiivisuutta eli ne eivät voi suoraan ilmaista hahmon nimeä tai ikää.

Aarresaaren Jim-koira on kooltaan aikuishahmoja, kuten patruunaa ja Silveriä, pienempi, mikä tukee tulkintaa siitä, että Jim on muita hahmoja nuorempi.

Nikolajevan (2002, 76) mukaan käyttämällä eläimiä henkilöihahmoina vältytään määrittelemästä hahmon ikä, sosiaalinen luokka ja rotu. Antropomorffisten hahmojen iästä kuitenkin kertoo niiden integroituminen ympäristöön, minkä lisäksi hahmojen etnisyys voi tulla näkyväksi eläinten välisen lajierottelun kautta (Lassén-Seger 2022, 171). Nikolajeva ja Scott (2001, 95) lisäävät, että kuvakirjoissa vaateista käytetään kertomaan henkilöihahmon sosiaalisesta statuksesta, iästä ja ammatista. Jimillä on *Aarresaassa* yksinkertaiset vaatteet: vaalea liivi, oranssi aluspaita, tummat housut sekä mustat kengät (kuva 4).⁷ Jimiä hienommin pukeutuvat kuvakirjan merkittävimmät aikuishahmot tohtori, patruuna, Silver ja kapteeni Smollett, joilla on kaikilla koristeelliset takit, liivit, kravatti tai rusetti sekä kolmikolkkahatut. Vaatetus kertoo henkilöihahmojen sosioekonomisesta asemasta: Jim, joka on majatalonpitäjän poika ja vasta nuori, ei pukeudu yhtä arvokkaasti kuin häntä vanhemmat, varakkaammat ja ylempään sosiaaliseen luokkaan kuuluvat aikuishahmot.

⁷ Kunnas on ottanut inspiraatiota hahmojen vaatteisiin *Treasure Island* -aiheisesta ViewMasterista, jonka kautta hän aikoinaan tutustui Stevensonin romaanin tarinaan (Kunnas & Sonninen 2018, 185).

Laurén (2016, 21) esittää, että *Aarresaaren Jim* on nuorempi kuin *Treasure Islandin Jim*. Laurén ei avaa tulkintaansa, vaan hän keskittyy perustelemaan, miksi Kunnaksen kuvakirja on nuoremmalle yleisölle suunnattu kuin Stevensonin romaani. Laurénin (emt., 21–22) mukaan *Aarresaaren* yleisö on nuorempi kuin *Treasure Islandin*, koska kuvakirjat ovat yleensä tarkoitettu nuoremmille kuin romaanit ja koska kirjan lyhyys ja yksinkertaisuus sopii pienille lapsille. Eri-ikäisestä yleisöstä saattaa kertoa myös *Treasure Islandin* julkaisukonteksti, sillä tarina julkaistiin alun perin nuortenlehdessä, jolloin se tuskin oli tarkoitettu nuorimmille lukutaidottomille lapsille. Suomalainen Kirjakauppa (2024) nimeää *Aarresaaren* ikäsuositukseksi 4+, jolloin kuvakirjan voisi olettaa sopivan myös alle kouluikäisille. Kun Laurénin esille nostamien syiden ohella ottaa huomioon teosten julkaisukontekstit, tuntuu mielekkäältä väittää, että Stevensonin romaani ja Kunnaksen kuvakirja ovat suunnattu hieman eri-ikäisille yleisöille.

Olen Laurénin kanssa samaa mieltä siitä, että *Aarresaaren Jim* on *Treasure Islandin Jimiä* nuorempi, sillä *Aarresaarella* tarinan alussa Jim on riippuvaisempi äidistään kuin *Treasure Islandissa*: Kun *Treasure Islandissa* Jim ja hänen äitinsä pakenevat merirosvoja aarrekartta mukanaan, Jimin äiti pyörtyy ja jättää Jimin hetkeksi kiperään tilanteeseen, jossa hän on vastuussa sekä itsestään että tiedottomasta äidistään (Stevenson 2013, 27). Tätä pyörtymiskohtausta ei *Aarresaaresta* löydy. *Aarresaarella* Jim näyttää aarrekarttaa tohtorille ja patruunalle äitinsä kanssa, ja kyseisen toiminnan yhteydessä Jimin äiti mainitaan tekstissä jopa ennen Jimiä: ”Äiti ja Jim päättivät pyytää apua tohtorilta ja tämän ystävältä, kartanon patruunalta” (Kunnas 2012, 11) (kursiivi lisätty). *Treasure Islandissa* Jim päätyy näyttämään karttaa tohtorille ja patruunalle ilman äitiään (Stevenson 2013, 34–39). Kuvakirjassa Jimin äiti on vanhemmin läsnä, mikä voi viitata siihen, että Jim on kuvakirja-adaptaatiossa nuorempi kuin adaptoidussa tekstissä – tarvitsevathan pienet lapset aikuisen läsnäoloa enemmän kuin teini-ikäiset. Lisäksi Jimin yllä kuvailtu visuaalinen ilme muita hahmoja huomattavasti pienempänä voi viitata siihen, että kuvakirjassa Jim on nuorempi kuin romaanissa. Jos kuvakirjan Jim olisi teini-ikäinen, hänen voisi olettaa olevan miltei aikuishahmojen kokoinen.

Syy sille, miksi *Aarresaaren Jim* on nuorempi kuin *Treasure Islandin Jim*, saattaa johtua jo edellä mainitusta yleisöstä. Tutkimuksissa on selvinnyt, että lapset tykkäävät lukea itsensä ikäisistä hahmoista (Nikolajeva 2002, 7). Göte Klingberg

esittää yhden adaptaatiomuodon olevan adaptaatio, joka ottaa huomioon lukijan kiinnostuksen. Lapsille suunnatuissa adaptaatioissa tarinan päähenkilöstä tehdään lapsi, jotta tarina paremmin herättäisi lapsiyleisön kiinnostusta. (Klingberg 1969, 41.) *Aarresaaren* ja *Treasure Islandin* yleisöt ovat eri-ikäisiä, ja niiden päähenkilöt heijastelevat teosten yleisön ikää.

Nikolajeva pitää *Treasure Islandin* Jimiä kohtalaisen litteänä hahmona. Koska Nikolajevan mukaan litteillä hahmoilla ei ole tapana kokea muutosta, hänelle Jim on todennäköisesti staattinen hahmo. (Nikolajeva 1997, 50–51.) Jim voidaan nähdä myös dynaamisena hahmona, joka muuttuu sivustakatsojasta aktiiviseksi toimijaksi: tarinan alussa Jim toimii aikuishahmojen, äitinsä, patruunan ja kapteenin tahdon mukaan, mutta myöhemmin hän lähtee omille teilleen ja tekee omia päätöksiään, joihin kuuluu muun muassa Hispaniola-laivan ankkurin köyden katkaisu. Myös *Aarresaaren* päähenkilön voi nähdä kehittyvän, vaikka Jimin toimijuus on kuvakirjassa paikoittain vähäisempää kuin romaanissa: *Treasure Islandissa* Jim osallistuu paaluvarustuksen taisteluun parhaan kykynsä mukaan lataamalla musketteja ja nappaamalla hukarin aseeseen (Stevenson 2013, 131, 134). *Aarresaarella* Jim jää samassa kohtauksessa sivustakatsojana vilkuttelemaan paaluvarustuksen ovelta (kuva 5) (Kunnas 2012, 26–27).

Kuva 5 Paaluvarustuksen taistelu (Kunnas 2012, 26–27).

Kuvakirjan lopussa Jim kuitenkin istuu laivan kannella saman viltin ympärillä aikuishahmojen kanssa. Kuvakirjassa henkilöhahmon asettelu sivulla voi kertoa sen

suhteesta muihin henkilöihin (Nikolajeva & Scott 2001, 83). Jim istuu aikuisten kanssa ja lähellä, minkä voi tulkita ilmentävän Jimin kehitystä muiden käskytettävästä lapsesta itsenäisemmäksi toimijaksi ja tasavertaisemmaksi ryhmän jäseneksi (kuva 6) (Kunnas 2012, 36).

Purjehdus sujui kommelluksitta. John Silver oli hyväntuulinen ja väsymättömän kohtelias, vaikka patruuna, tohtori ja kapteeni kohtelivatkin häntä yrmeästi.

Kuva 6 Jim ja matkakumppanit syömässä laivan kannella (Kunnas 2012, 36).

Aarresaaren viimeisellä sivulla vielä kerrotaan Jimin ja hänen äitinsä kunnostavan majataloa Jimin aarteesta saamalla osuudella. Siinä missä kuvakirjan ensimmäisellä sivulla majataloon viitataan ”Jimin äidin majatalona”, viimeisellä sivulla sitä kutsutaan Jimin ja äidin majataloksi: ”Jim ja äiti saattoivat kunnostaa *majatalonsa* entistä ehommaksi – –” (Kunnas 2012, 6, 38) (kursiivit lisätty). *Aarresaaren* lopusta voisi päätellä, että Jim saa jatkossa lisää vastuuta majatalossa. *Treasure Islandissa* ei sen sijaan kerrota, mihin Jim käyttää aarteesta saamansa osuuden. *Aarresaaren* Jimin suljetumpi loppu korostaa Jimissä tapahtunutta muutosta.

Aarresaaren Jimin kehitys on yllättävää, sillä Nikolajevan ja Scottin (2001, 82) mukaan kuvakirjassa henkilöihahmot ovat usein staattisia ja litteitä, koska kuvakirja painottaa henkilökuvauksen sijaan juonta ja tarina on useimmiten lyhyt, jolloin tilaa hahmokehitykselle ei jää. Thomas Leitch (2003, 158), joka kritisoi käsitystä siitä, että kirjassa henkilöihahmot ovat monitahoisempia kuin elokuvassa, toteaa, ettei koskaan ole kuullut argumenttia, jonka mukaan lyhyet romaanit tai novellit sisältäisivät vähemmän vangitsevia henkilöihahmoja, jolloin teoksen lyhyden ei pitäisi vaikuttaa

henkilöhahmojen syvyyteen. Kuvakirjojen henkilöhahmot voivat siis olla dynaamisia ja pyöreitä, vaikka kuvakirjassa on vähemmän tilaa kuin romaanissa.

Jimin muutos hahmona liittyy Jimin kertojuuteen ja sen tulkintoihin. *Treasure Islandissa* Jim on päähenkilön lisäksi romaanin kahdesta minäkertojasta enemmän äänessä oleva. Nikolajeva kuvaa romaanin kertojaa ekstradiegeettis-homodiegeettiseksi ja retrospektiiviseksi. Hän tulkitsee aikuisen Jimin kertovan tarinaa. (Nikolajeva 1997, 63–64.) Valint huomauttaa, että kerronnan ja tarinan välinen etäisyys on määrittelemätön, minkä takia kerrontatilanteesta ja romaanin luonteesta on esitetty useita tulkintoja: kriitikot, jotka tulkitsevat Jimin poikakertojaksi, pitävät kirjaa seikkailuromaanina, kun taas kriitikot, jotka näkevät Jimin aikuiskertojana, lukevat kirjaa kehitysromaanina. Valint katsoo Jimin säilyttävän lapsen aseman ja käsittävän itsensä lapseksi, vaikka onkin aikuinen kertoja. (Valint 2015, 19–20.) *Treasure Islandin* Jimissä voidaan jopa nähdä jotain samaa kuin romaanin kirjoittajassa Stevensonissa, joka oli Reidin (2010, 41) mukaan poika, joka ei koskaan kasvanut aikuiseksi.

Aarresaassa ei ole minäkertojaa niin kuin *Treasure Islandissa*. Kuvakirjassa on minäkertojan sijaan sekä tekstissä että kuvissa ekstradiegeettis-heterodiegeettinen kertoja eli tarinaan osallistumaton ja kaikkietävä kertoja. Nikolajevan ja Scottin mukaan juuri ekstradiegeettis-heterodiegeettinen kertoja on tyypillinen kuvakirjoille. Tutkimusten mukaan pienillä lapsilla on vaikeuksia identifioitua tarinan minän kanssa, minkä takia minäkertojaa saatetaan pienten lasten kuvakirjoissa välttää. (Nikolajeva & Scott 2001, 119, 130.) Jos kolmannen persoonan kertoja pysyttelee taka-alalla eikä viittaa itseensä kerronnassa, lapsen ei tarvitse erottaa tarinan kertojaa ja sitä lukevaa aikuista toisistaan (Gressnich & Meibauer 2010, 196). *Treasure Islandin* minäkertojan muuttuminen *Aarresaaren* kaikkietäväksi kertojaksi johtunee sekä esitysvälineestä eli kuvakirjasta ja sen konventioista että kuvakirja-adaptaation romaania nuoremasta yleisöstä.

Treasure Islandissa Jimin lisäksi tohtori Livesay on minäkertoja. Yksi mahdollinen syy sille, miksi Stevenson teki Livesaysta romaanin toisen kertojan, on se, että Stevensonin piti ratkaista, kuinka kertoa, mitä Jimin matkakumppaneille tapahtuu sillä välin, kun Jim on omilla teillään (Hardesty Whaley, Hardesty III & Mann 1986, 1). Koska Kunnas käyttää kuvakirjassaan minäkertojan sijaan kolmannen persoonan

kaikkitietävää kertojaa, hän ei törmää ongelmaan siitä, kuinka kertoa, mitä Jimin matkakumppaneille tapahtuu Jimin poissa ollessa. Käyttämällä kolmannen persoonan kertojaa Kunnas myös välttyy tekemästä kertojanvaihdon, jolloin tarinasta tulee suoraviivaisempi, kun kerronta ei ensin seuraa Jimin saariseikkailua ja siirry sitten Jimin matkakumppaneiden koettelemuksiin. Kunnas kääntää samanaikaisten tapahtumien esitysjärjestyksen, sillä kuvakirjassa kuvataan ensin kapteenin, patruunan ja tohtorin siirtyminen laivalta paaluvarustukseen ja vasta sitten Jimin ja Ben Gunnin kohtaaminen. Koska Jim ja tohtori eivät *Aarresaassa* ole minäkertojia, he eivät kuvakirjassa ainakaan kertojuutensa takia nouse muita henkilöitä merkittävimiksi.

3.2 Englantilainen herrasmies ja ankara rankaisija

Treasure Islandin toinen kertojahahmo on kokonimeltään tohtori David Livesay. Hän on minäkertoja luvuissa 16–18 (Stevenson 2013, 103–117). Monen tulkinnan mukaan tohtori Livesay on hyvä mies. Riikonen (2022, 68) kuvaa Livesayta ”brittiläisen herrasmiehen perikuvaksi”. Silver kutsuu Livesayta parhaaksi mieheksi, jonka hän on koskaan nähnyt: ”You’re a good man and a true; I never seen a better man!” (Stevenson 2013, 198) Hardesty Whaley, Hardesty III ja Mann (1986, 5–6, 11) kuvaavat Livesayta rationaaliseksi järjen ja koulutuksen ääneksi ja näkevät hänen toimivan roolimallina nuorelle Jimille. Heidän (emt., 4) mielestään tohtori myös osoittaa inhimillisyyttä esimerkiksi kysyessään Jimiltä, pelkääkö tämä verta. *Aarresaassa* tohtoriksi kutsutun hahmon huolehtivaisuus ja hyväsydämyisyys käy ilmi, kun hän toteaa patruunalle ja kapteeni Smollettille, etteivät he voi purjehtia pois, koska Jim on saarella merirosvojen kanssa (Kunnas 2012, 20). Tohtori myös murehtii Jimiä paaluvarustuksessa: ”– Kunpa vain Jim olisi täällä, murehti tohtori” (emt., 22).

Irvine (2010, 28) kuvailee *Treasure Islandissa* olevan luokkaero retkikuntaa johtavien herrasmiesten ja heitä seuraavien miesten välillä. Luokkaero tehdään näkyväksi romaanin ensimmäisen luvun lopussa, kun Livesay ja vanha merikarhu Billy Bones ottavat yhteen majatalossa (Stevenson 2013, 8). Irvine (2010, 29) näkee, että Livesay ”kieltäytyy tunnistamasta antagonistiaan sosiaalisesti samanvertaiseksi”. *Treasure Islandin* ensimmäisen luvun viimeistä kohtausta ei *Aarresaassa* tekstissä kuvata, mutta kirjassa on siihen viittaava kuva. Teksti kertoo vanhan merikarhun

pahasta tavasta nauttia rommia ja rähistä: ”Vanha merimies pysytteli enimmäkseen omissa oloissaan. Mutta iltaisin, kun hän oli hörppinyt liikaa rommia, hän rupesi rähisemään. Hän kertoi hirveitä juttuja merirosvoista ja hoilotti kamalaa lauluaan – –!” (Kunnas 2012, 7) Tekstin yläpuolelle asetellussa kuvassa näkyy vanha merimies, jonka rähinän seurauksena tavarat lentelevät. Merimiehen takana seisoo tohtori kädet lanteillaan ja kasvoillaan vihainen ilme (kuva 7). (emt., 7.)

Kuva 7 Vanha merikarhu rähisee, ja tohtori paheksuu (Kunnas 2012, 7).

Tohtori selvästi paheksuu rähisevää merimiestä. *Treasure Islandin* lukenut tietävä yleisö todennäköisesti tunnistaa kuvan viittaavan tohtorin ja merimiehen yhteenottoon. Vaikkei vanhan merikarhun ja tohtorin yhteenotto ole *Aarresaassa* yhtä eksplisiittisesti esitetty kuin *Treasure Islandissa*, myös *Aarresaaren* tohtorin voi tunnistaa ilmentävän herrasmiehen ominaisuuksia ja asettavan itsensä sosiaalisesti merimiehen yläpuolelle.

Treasure Islandin tohtori Livesay edustaa käyttäytymisensä lisäksi ulkonäöltään herrasmiestä. Jimin kerronnassa Livesayta kuvataan visuaalisesti ensimmäistä kertaa ensimmäisen luvun loppupuolella, kun tämä vertautuu likaiseen merirosvoon: ”– – the neat, bright doctor, with his powder as white as snow, and his bright, black eyes and pleasant manners, made with the coltish country folk – –” (Stevenson 2013, 7). Myös *Aarresaaren* tohtoriksi kutsuttu kissahahmo on siisti ja hänellä on valkoinen

naama. Myöhemmin *Treasure Islandissa* Livesayta kuvataan ”tupakan orjaksi” ja Jim näkee hänet polttamassa peruukki sylissä (emt., 75–76). *Aarresaaren* tohtorin suhteesta tupakkaan ei kuvakirjan tekstissä puhuta, mutta kuvassa, jossa Jim ja äiti näyttävät aarrekarttaa patruunalle ja tohtorille, jälkimmäisellä on vasemmassa kädessään esine, jonka voisi tulkita olevan piippu (kuva 8) (Kunnas 2012, 11).

Kuva 8 Jim ja Jimin äiti näyttävät patruunalle ja tohtorille aarrekarttaa (Kunnas 2012, 11).

Piipun polttamista ei *Aarresaaressa* tuoda ilmi niin kuin *Treasure Islandissa* kenties siksi, että tupakanpoltto katsottiin kuvakirjan julkaisukontekstissa vaarallisemmaksi kuin romaanin tapahtuma- ja julkaisuaikaan: Sarah Inskip kuvaa, kuinka tupakanpoltto yleistyi Englannissa 1600-luvulla ja sillä ajateltiin olevan lääkinällistä hyötyä. Vasta 1950-luvulla tieto tupakan terveyshaitoista levisi laajalle, vaikka niistä oli puhuttu jo tupakan Englantiin saapumisesta saakka. (Inskip n.d.) *Aarresaaren* julkaisukontekstissa tupakan vaaroista oltiin hyvin tietoisia, joten eksplisiittinen viittaus tupakanpoltoon on saattanut jäädä sen takia pois. Yllä esitetystä kuvasta näkyy piipun lisäksi, että *Aarresaaren* tohtori käyttää vaaleaa peruukkia, jossa on musta rusetti takana. *Treasure Islandin* ja *Aarresaaren* tohtoreilla on siis ulkonäöllisesti yhteisiä piirteitä, jotka viittaavat tohtorin sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen asemaan ja pönkittävät kuvaa tohtorista herrasmiehenä.

Kuten edellä on esitetty, tohtori Livesay on hyvydestään huolimatta kykenevä valehtelemaan ja juonittelemaan. Hän esimerkiksi luovuttaa aarrekartan – josta ei

enää ole hyötyä – Silverille, joten merirosvojoukon houkuttelemisen aarteiden kätköpaikalle ja heidän piirittämisenä saattaa olla kokonaan Livesayn idea (Stevenson 2013, 185). Vähintään Livesaylla on merkittävä rooli bluffaamista vaativassa suunnitelmassa. Kuten Valint (2015, 5) osoittaa, tohtori myös kirjaimellisesti ottaa Silverin paikan laivakokkina sen jälkeen, kun Silver on tarinan lopussa paennut osa aarteesta mukanaan. Näin Livesay ja Silver, jotka ovat kumpikin moraalisesti monitulkintaisia hahmoja, peilaavat toisiaan. *Aarresaaren* tohtori niin ikään osoittaa kykyä juonitteluun, sillä juuri hän keksii huijata merirosvoja tarpeettomalla aarrekartalla:

- Aarre ei siis ole enää siellä, mihin Flintin-ryökäle sen kätki, sanoi patruuna. – Karttahan on sitten aivan tarpeeton.
- Onneksi John Silver kelmeineen ei tiedä sitä, tohtori nauroi. – Ehkä me voimme vetää rosvoja nenästä. (Kunnas 2012, 26)

Tohtori vielä nauraa merirosvojen tietämättömyydelle kartan suhteen, mikä kertoo siitä, ettei hänkään ole puhtaasti hyväsydäminen hahmo.

Valintille *Treasure Islandin* Livesay edustaa julmaa, ahnetta ja tunteetonta aikuisuutta, jota Jim pakenee. Lisäksi Livesay ja hänen edustamansa aikuisuus on nopea rankaisemaan alemmassa asemassa olevia. Valint käyttää nopeasta ja hetkellisestä kertojanvaihdosta termiä *quick switch*. Hän näkee kertojanvaihdon olevan yksi tohtorin Jimille langettamista rangaistuksista; Jim ei tottele tohtoria, vaan toimii oman päänsä mukaan, joten tohtori hetkellisesti riistää Jimiltä kertojuuden. (Valint 2015, 4–5.) Valintin (emt., 14) mukaan *Treasure Islandin* Livesay tulkitsee omassa kerronnassaan Jimin kuolleen, eikä suo tälle ajatustakaan. Toisenlaisen kertojaratkaisun, jota on jo edellä käsitelty, takia samanlaista kertojuuden riistoa ei *Aarresaarella* tapahdu, eikä tohtori langeta Jimille rangaistusta, vaan päinvastoin huolehtii pojasta ja murehtii tätä. *Aarresaaren* tohtori näyttäytyy vähemmän kaksijakoisena herrasmiesrankaisijana kuin *Treasure Islandin* Livesay ja enemmän huolehtivaisena aikuishahmona. Syy tälle erolle voi olla esimerkiksi esitysvälineen, sillä, kuten edellä on jo mainittu, henkilöhahmot kuvakirjoissa ovat usein litteitä. *Aarresaaren* tohtori kieltämättä on yksinkertaisempi kuin *Treasure Islandin* vastaava hahmo.

Valint (2015, 9) kuvailee Livesaylla olevan kaksoisrooli lääkärinä ja raatimiehenä. Livesay on lääkärin lisäksi raatimies, kuten hän itse majatalossa häiriköivälle

vanhalle merikarhulle kertoo: ”I’m not a doctor only; I’m a magistrate --” (Stevenson 2013, 8). Hardesty Whaley, Hardesty III ja Mann (1986, 3) puolestaan esittävät, että Livesay nähdään romaanissa kolmessa eri roolissa: lääkärinä, raatimiehenä ja vapaa-ajallaan patruunan luona. Tohtori vaihtelee näitä rooleja, mikä tekee hänestä dynaamisen. Koska *Treasure Islandin* tohtorilla on vähintään kaksi roolia, herrasmiesmäinen lääkäri ja rankaiseva raatimies, häntä ei ole mielekästä tulkita litteänä tai temaattisena hahmona. Sen sijaan hänestä piirtyy moniulotteinen henkilöhahmo. *Aarresaarella* tohtorin roolia raatimiehenä ei tuoda esille, joten kuvakirjan tohtori on pelkistetympi ja litteämpi kuin sen esikuva.

3.3 Pelätty piraatti ja isällinen hahmo

Treasure Islandin kahden kertojahahmon, Jimin ja Livesayn, ohella yksi romaanin merkittävimmistä henkilöhahmoista on Aarresaarelle purjehtivan merirosvojoukon johtaja Long John Silver. Riikonen (2022, 66) pitää Silveriä jopa koko romaanin tärkeimpänä hahmona. *Treasure Islandissa* Silver on peloton ja pelätty merirosvo. Hän kerskailee muille merirosvoille kuuluneensa mahtavan merirosvokapteeni Flintin miehistöön aliperämiehenä ja itse kapteeni Flintin pelänneen häntä:

There was some that was feared of Pew, and some that was feared of Flint; but Flint his own self was feared of me. Feared he was, and proud. They was the roughest crew afloat, was Flint’s; the devil himself would have been feared to go to sea with themt. -- when I was quartermaster, *lamb*s wasn’t the word for Flint’s old buccaneers. (Stevenson 2013, 69)

Myös *Aarresaarella* Silver kertoo, kuinka jopa pelätty Flint pelkäsi häntä:

– Joo, Flint oli kapteeni ja minä olin aliperämies, Silver kertoi. – Olin totta vie. Me oltiin hurjaa joukkoa. Me riehuttiin ja rosvottiin, ja aina oltiin vaarassa joutua kaakinpuuhun, mutta taskut oli täynnä kultarahoja... Kaikki pelkäsivät Flintä, mutta kerronpa teille, että Flint itse pelkäsi minua, Pitkä-John Silveriä. (Kunnas 2012, 17)

Stevensonin Silver on merirosvojoukon kapteeni, kuten hän itse kapteeni Smollettille ilmoittaa: ”These poor lads have chosen me cap’n --” (Stevenson 2013, 125).

Aarresaarella Silverin kapteeniuutta ei tuoda eksplisiittisesti esille, mutta Silver kieltämättä johtaa merirosvojoukkoa, pukeutuu paremmin kuin muut merirosvot – siniseen kultakoristeiseen takkiin – sekä viittaa hänen ja merirosvojen yhteenottoon ”kapinana” (Kunnas 2012, 31), mikä kaikki viittaisi siihen, että hän ottaa kapteenin aseman. Chamutal Noimann (2012, 67) huomauttaa, ettei Silver ole mikään

tavallinen merimies, sillä kuten Israel Hands kertoo Jimille matkalla Aarresaarelle, Silver on nuoruudessaan saanut hyvän koulutuksen, osaa puhua hienosti ja on rohkea. Kohtausta, jossa Hispaniolan perämies ja Jim keskustelevat, ei löydy *Aarresaaresta* todennäköisesti esitysvälineen muutoksesta aiheutuvan tarinan tiivistämistarpeen takia: Zöhrerin (2017, 490) mukaan klassikkoromaanin adaptoiminen kuvakirjaksi usein merkitsee 150 tai 200 sivun mittaisen teoksen mukauttamista 32 tai 48 sivun mittaan. Adaptoitu teksti voi kuitenkin olla minkä mittainen hyvänsä samoin kuin sen kuvakirja-adaptaatio. *Aarresaarella Treasure Islandin* yli 200 sivua pitkä tarina on esitetty 38 sivussa, joten tiivistämiselle on ollut tarvetta. *Aarresaarella* Silverin erityislaatuista merimiehenä ei kenties mahdu tuomaan ilmi samalla tavalla kuin adaptoidussa tekstissä.

Vaikka Silver on pelätty merirosvo, häntä on tulkittu myös isällisenä hahmona. Noimannille (2012, 63) Silver on ”ainut henkilöahmo romaanissa, joka ottaa Jimin vastuulle, tukee tätä, opettaa tätä, kohtelee tätä kunnioittavasti ja arvostaa tämän luonnetta ja ominaisuuksia”. Toisaalta, kuten olen edellä osoittanut, myös tohtori Livesay toimii jossain määrin mentorimaisena ja jopa isällisenä hahmona Jimille. Erityisesti *Aarresaaren* tohtori tuntuu kantavan Jimistä huolta. Samaan tapaan *Aarresaaren* Silver vaikuttaa olevan Jimiin vielä enemmän kiintynyt kuin *Treasure Islandin* Silver, sillä hän esimerkiksi isällisesti ”kaappaa pojan selkäänsä” ja ottaa Jimin mukaansa saarelle, jossa Jim saisi ”uida ja kiipeillä puissa” (Kunnas 2012, 19). Adaptoidussa tekstissä Jim itse karkaa laivalta merirosvojen mukaan (Stevenson 2013, 85). Silverin kiintymys Jimiin käy kuvakirjassa ilmi, kun Silverin sanotaan tulevan toimeen kaikkien kanssa mutta pitävän Jimistä kaikkein eniten: ”Häneltä riitti aina iloinen sana jokaiselle, ja Jim oli hänen erityinen suosikkinsa” (Kunnas 2012, 14). Kun Silver Jimin läsnä ollessa ajautuu konfliktiin muiden merirosvojen kanssa, Silver seisoo suojelevasti Jimin ja merirosvojen välissä (kuva 9) (emt., 31).

Kuva 9 Silver suojelee Jimiä (Kunnas 2012, 31).

Silver tohtorin ja Jimin äidin tapaan tuntuu olevan *Aarresaassa* huolehtivaisempi aikuishahmo kuin *Treasure Islandissa*. Syy voi olla kuvakirjan yleisön ja Jimin hahmon nuoruudessa: mitä pienempi lapsi on kyseessä, sitä enemmän hän tarvitsee aikuisen huolenpitoa ja läsnäoloa. Samalla kuvakirjan pelottavat kohtaukset, kuten taistelut, voivat tuntua lapsilukijasta hieman vähemmän pelottavilta, kun lukija huomaa, että aikuishahmo suojelee lapsipäähenkilöä.

Riikoselle (2022, 67) Silveristä tekee mielenkiintoisen hahmon hänen kaksinaamaisuutensa. Silver on Hispaniolan laivakokki, minkä takia muut merirosvot kutsuvat häntä lempinimellä Barbecue (Stevenson 2013, 63). Riikonen (2022, 66) huomauttaa, että laivakokki on meriromaaniin mytologiassa hahmo, joka tavallisesti selviää. Silver on *Treasure Islandissa* ainut merirosvo, joka onnistuu anastamaan itselleen osan aarteesta (Stevenson 2013, 223–224). Kuten Irvine (2010, 29) esittää, Silver onnistuu teeskentelemään alistuvansa herrasmiesten valtaan ja adaptoi heidän tapojaan selvitäkseen. Jim kuvittelee Silverille onnellista loppua: ”– – I daresay he met his old Negress, and perhaps still lives in comfort with her and Captain Flint”

(Stevenson 2013, 224–225). *Aarresaaressa* Jim ei pohdi Silverin tulevaisuutta, joten Silverin loppu jää avoimemmaksi, kun hänet tavataan viimeisen kerran kuvakirjan sivulla 37, jossa hänen esitetään soutavan pakoon papukaija ja osa aarteesta mukanaan (Kunnas 2012, 37).

Nikolajeva esittää, että onnellinen loppu yhdistetään usein lastenkirjallisuuteen. Suurimmassa osassa traditionaalisista lastenkirjoista on ainakin pinnallisesti onnellinen loppu. (Nikolajeva 2002, 168.) *Aarresaaren Silverin Treasure Islandin* Silveriä avoimempi loppu on poikkeuksellinen, kun ottaa huomioon lastenkirjallisuudessa esiintyvän tradition tarinoiden suljetusta onnellisesta lopusta ja sen, kuinka Jimin hahmon loppu tuntuu *Aarresaaressa* olevan päinvastoin suljetumpi kuin *Treasure Islandissa*. Nikolajeva (emt., 68) kuitenkin nostaa esille, että nykylastenkirjallisuudessa suljettu onnellinen loppu ei ole pakollinen, vaan sen sijaan juoni sulkeutuu, kun päähenkilö saavuttaa etsimänsä objektin tai voittaa vastustajansa, mikä avaa uuden alun (*aperture*) hahmolle. Näin ei käy *Aarresaaren* Jimille, mutta Silverin hahmoon, joka tarinan lopussa saa osan aarteesta ja pääse jatkamaan vapaana miehenä, näkemys saattaa päteä, vaikkei Silver ole päähenkilö.

Noimannin (2012, 58) mukaan Stevenson on pitkälti vastuussa populaarikulttuurin merirosvokuvasta ja hänen henkilöhahmonsensa Silver on merirosvon arkkityyppi, johon kaikki muut merirosvohahmot pohjautuvat. Vaikka tunnistan Silverin hahmon merkityksen merirosvokuvalle, en pidä häntä stereotyyppisenä merirosvohahmona edellä esitetyn dynaamisuuden ja monitulkintaisuuden takia. Noimann (emt., 58) katsoo Stevensonin luoneen käsityksen merirosvoista ”hyvinä/pahoina sankareina: vaarallisina mutta romanttisina, kiehtovina mutta vastenmielisinä”. Minulle Silver on sekä *Treasure Islandissa* että *Aarresaaressa* nimenomaan tällainen dynaaminen hyvä/paha sankari, mutta tulkitsen muita *Treasure Islandin* merirosvohahmoja stereotyyppisinä.

4 Stereotyyppiset henkilöahmot

Tässä luvussa käsittelen *Treasure Islandin* henkilöahmoja, joita pidän stereotyyppisinä⁸ ja vertaan niitä *Aarresaaren* vastaaviin hahmoihin. Luvun alaluvut ovat sisällöltään samankaltaisia kuin luvun 3, sillä jokaisessa alaluvussa avaen hieman tulkintaani henkilöahmosta/-hahmoista ja käsittelen Stevensonin ja Kunnaksen henkilöahmojen välisiä eroja ja niiden syitä. Ensimmäisessä alaluvussa keskityn *Treasure Islandin* ja *Aarresaaren* merirosvoihin, joita tulkitsem merirosvon stereotyyppinä. Merirosvojen jälkeen siirryn tutkimaan kapteeni Smollettin hahmoa, jonka merkittävimäksi piirteeksi katson velvollisuudentunnon. Luvun viimeisessä alaluvussa tarkastelen patruuna Trelawneyta, jota *Aarresaassa* kutsutaan yleisnimellä patruuna. Keskityn patruunan hölmöyteen.

4.1 Moraalittomat merirosvot

Riikonen kuvaa *Treasure Islandia* meriromaaniksi, sillä se sisältää meriromaanille tyypillisiä piirteitä: mereen liittyvää terminologiaa, laivamiehistön hierarkiaa sekä autioita saaria. Suurin osa romaanin henkilöahmoista on merenkulkijoita. Meriromaanien topoksia ovat merimiesten erilaiset käytänteet, kuten tatuoinnit, merimiesviisut, korvarenkaat, rommin tai konjakin juominen sekä ahavoituneet kasvot. (Riikonen 2022, 59, 62.) Sekä *Treasure Islandissa* että sen kuvakirja-adaptaatiossa merirosvohahmoilta löytyy näitä merimiesten käytänteitä, joita voisi pitää merirosvon ominaispiirteinä. Yhdistettynä moraalittomuuteen kyseiset piirteet muodostavat sen, mitä kutsun tässä merirosvon stereotyyppiksi.

Kummassakin teoksessa merirosvot juovat rommia. *Treasure Islandissa* juominen ja humaltuminen ilmaistaan hyvin suoraan. Jimin tarkkaillessa laivaa vartioimaan jääneitä kahta miestä miehet ovat humalassa: ”Both men were plainly the worse for drink, and they were still drinking; – one of them, with a drunken cry, opened the stern window and threw out something, which I divined to be an empty bottle” (Stevenson 2013, 146). *Aarresaassa* romminjuonti on vähemmän eksplisiittistä, sillä vain vanhan merikarhun kuvataan nauttivan juomaa ja rähisevän sen seurauksena (ks. kuva 7) (Kunnas 2012, 6–7). Tuoppeja ja pulloja näkyy kuitenkin useassa kuvassa, erityisesti merirosvoja esittävässä kuvissa. Kuten Laurén (2016, 47)

⁸ Ks. stereotyyppisen henkilöahmon määritelmä luvusta 2.2.

kuvaa, Kunnaksella alkoholi on joka tapauksessa pienemmässä roolissa kuin *Treasure Islandissa*, vaikka se silti liittyy merirosvohahmoihin.

Rommi mainitaan teoksissa myös merirosvolaulussa, joka on toinen merirosvoihin liittyvä stereotyyppinen piirre. *Treasure Islandissa* laulu kuuluu näin:

*'Fifteen men on the dead man's chest –
Yo-ho-ho, and a bottle of rum!
Drink and the devil had done for the rest –
Yo-ho-ho, and a bottle of rum!'* (Stevenson 2013, 7) (kursiivi alkuperäinen)

Kunnas ”halusi jättää jälkensä” *Treasure Islandin* laulun muunnelmien joukkoon ja teki siitä oman versionsa kuvakirjaansa (Kunnas & Sonninen 2018, 185). Kunnaksen kuvakirjassa sama merirosvolaulu on saanut seuraavan muodon:

*–Viisitoista miestä ja arkussa luut, huh-hah-hei
ja rommia pullo, viina ja piru oli ottanut muut,
huh-hah-hei ja rommia pullo!* (Kunnas 2012, 7) (kursiivi alkuperäinen)

Kunnaksen muunnelma on pitkälti uskollinen alkutekstille. *Aarresaaren* laulussa ei kuitenkaan mainita ”kuollutta miestä”, kuten *Treasure Islandissa*, jossa laulu viittaa ”kuolleen miehen kirstuun” (Kunnas 2012, 7; Stevenson 2013, 7). Kuollut mies on Kunnaksella korvattu kertomalla arkussa olevista luista (Kunnas 2012, 7). Kuolleen miehen mainitsematta jättäminen voi johtua *Aarresaaren* nuoresta yleisöstä ja Kunnaksen tavasta välttää kuoleman esittämistä teoksissaan, mitä käsittelen lisää edempänä. Toisaalta koska kyseessä on laulu, sanojen täytyy rimmata. Stevensonilla ensimmäisen ja kolmannen säkeen viimeiset sanat *chest* ja *rest* rimmaavat samoin kuin Kunnaksella ”luut” ja ”muut”. Kuolleen miehen kirstun mainitsematta jättäminen laulussa voi siis johtua tarpeesta löytää sanalle ”muut” riimipari.

Riikoselle (2022, 68) *Treasure Islandin* merirosvot edustavat moraalittomuutta ja huonoja luonteenpiirteitä, joihin kuuluvat ailahtelevaisuus, juopottelemine ja tuhlailevaisuus. Sekä Stevensonin romaanissa että sen kuvakirja-adaptaatiassa merirosvot ovat pahoja suunnitellessaan laivan ja aarteen kaappausta sekä halutessaan satuttaa Jimiä. Kuvakirjan merirosvot ovat vähemmän hurjia ja väkivaltaisina kuin adaptoidun tekstin, sillä he eivät tapa tai vahingoita ketään toisin kuin adaptoidun tekstin merirosvot, jotka esimerkiksi surmaavat Hispaniolan miehistöön kuuluvan Alanin (Stevenson 2013, 90). Kunnaksen piti adaptaatioprosessissa tehdä romaanin tarinan tappeluista ”lastenkirjakelpoisia”,

mihin hän pyrki tekemällä kuvissa näkyvistä aseista hassuja ja leikkiaseiden tuntuisia (Kunnas & Sonninen 2018, 185). Erityisesti *Aarresaaren* sokea kerjäläinen, vanha merirosvo Pew, on Laurénin (2016, 33) mukaan vähemmän pelottava kuvakirjassa kuin adaptoidussa tekstissä. Saman merirosvon tarinaa Kunnas joutui mielestään lyhentämään liikaa adaptaatiota tehdessään (Kunnas & Sonninen 2018, 184).

Kunnaksen merirosvoista kaikki Silveriä lukuun ottamatta ovat nimettömiä, mutta *Treasure Islandissa* merirosvoja kutsutaan nimeltä: joukkoon lukeutuvat esimerkiksi Israel Hands ja Dick (Stevenson 2013, 63, 69). Nikolajeva huomauttaa, että nimillä uskotaan olevan vahva yhteys identiteettiin. Lastenkirjallisuudessa hahmot nimetään, jotta lapsilukija voisi paremmin samaistua niihin. (Nikolajeva 2002, 154.) Nimettömyys voi päinvastoin etäännyttää lukijaa henkilöahmoista. Lapsilla on taipumus pitää henkilöahmoja oikeina ihmisinä enemmän kuin aikuisilla (Nikolajeva 2002, x). Kunnaksen Stevensonin yleisöä nuorempi yleisö saattaa olla alttiimpaa tulkitsemaan henkilöahmoja oikeiksi henkilöiksi. Kunnaksen merirosvojen nimettömyys voi etäännyttää näitä pahoja hahmoja lukijasta, jolloin lukija ei samaistu merirosvoihin tai sääli hahmoja, jotka lopulta hylätään saarelle.

Riikonen (2022, 67) kuvailee *Treasure Islandin* merirosvojen puhettavan olevan slangimaista ja eroavan muiden romaanissa esiintyvien ”kunnon ihmisten” puhettavasta. Laurén näkee Stevensonin merirosvojen kiroilevan, vaikka heidän käyttämänsä kiroukset eivät nykyäsityksen mukaan ole varsinaisia kirosanoja. Kunnaksen merirosvot puolestaan eivät kiroile tai edes käytä stereotyyppisiä merirosvokirouksia, kuten ”tuhat tulimmaista”, joita Stevensonin romaanista löytyy runsaasti. (Laurén 2016, 51, 60.) Syynä kirousten puuttumiselle voi olla sekä Kunnaksen nuori yleisö että lapsikäisyys: 2010-luvulla pienten lasten edessä kiroilua pidettiin sopimattomana. *Aarresaarella* adaptoidun tekstin tapaan merirosvot eroavat puhettavallaan muista hahmoista, sillä, kuten Laurén (emt., 60) nostaa esille, merirosvot käyttävät puhekieltä. Puhekielisyys tulee ilmi muun muassa pronomineissa: merirosvot käyttävät puhekielisiä persoonapronomineja ”mä” ja ”sä” ja korvaavat he-pronominin puhekielisemmällä ne-pronominilla. Klingbergin (1986, 71) tutkimusten mukaan lastenkirjallisuudessa murteet käännetään usein standardinmukaiselle kielelle. Korpi-Anttilan suomennoksessa merirosvot puhuvat juuri kirjakieltä. Kunnas on adaptaatiossaan kuitenkin säilyttänyt merirosvojen kielen erilaisuuden suhteessa muiden henkilöahmojen kieleen.

Kunnaksen merirosvot ovat antropomorfisia eläimiä. Nikolajevan mukaan nuorilla lukijoilla on harvoin ongelmia samaistua sellaisiin antropomorfisiin eläinhahmoihin, jotka ovat lapsen kanssa samankaltaisessa asemassa. Lastenkirjallisuudessa hiiret, puput ja kissanpennut ovat suosittumia kuin tiikerit tai muut aggressiiviset petoeläimet. (Nikolajeva 2002, 7.) Voisi ajatella, että lapsen kanssa samassa asemassa olevat eläimet ovat lemmikkeinä ja kotieläiminä pidettäviä eläimiä, sillä niitä hoivataan samalla tavalla kuin lasta. Lukijan on kuitenkin mahdollista tuntea empatiaa myös petoeläinhahmoja kohtaan, sillä ne eivät väistämättä ole pelottavia: esimerkiksi A.A. Milnen Winnie-the-Pooh -tarinoista tuttu tiikerihahmo *Tigger* (suom. Tikru) ja L. Frank Baumien lastenkirjan *The Wonderful Wizard of Oz* (1900) *Cowardly Lion* (suom. Pelkuri Leijona) ovat varsin sympaattisia petoeläimiä. *Aarresaarella* merirosvohahmojen joukosta löytyy tiikeri, krokotiili, käärme ja useita pieniä, tummia, suippukuonoisia ja pitkähäntäisiä eläimiä, joita luen rottina (ks. esim. kuva 3). Kunnas on saattanut piirtää merirosvot petoeläimiksi tai muuten inhoa herättäviksi eläimiksi, jotta hahmojen pahuus korostuisi. Niin sanotusti hyvien puolella tarinassa olevat hahmot ovat ihmiselle läheisempiä eläimiä, kuten koiria ja kissa. Silver eroaa muista merirosvoista, sillä hän on patruunan tapaan porsas, joka lukeutuu kotieläimiin. Samalla vanha merikarhu näyttäytyy Jimin ja Jimin äidin tapaan koirana, vaikka hänestä on tehty epämiellyttävä kuvaamalla hänet *Treasure Islandista* tutulla tavalla arpi poskessaan, irve naamallaan ja paikatut vaatteet yllään. Vielä yksi poikkeus Kunnaksen mahdolliseen tapaan kuvata hyvät henkilöhahmot ihmisille miellyttävinä ja pahat henkilöhahmot ihmisille pelottavina tai inhottavina eläiminä on kapteeni Smollettin hahmo, joka näyttää leijonalta. Merirosvojen kuvaaminen rottina ja muina pelottavina eläiminä korostaa merirosvojen roolia tarinan antagonisteina.

Ben Gunn poikkeaa muista merirosvoista, sillä merirosvotaustastaan huolimatta hän ei *Treasure Islandissa* näyttäydy moraalittomana ja juopottelevana, vaikka tuhlailevainen hän on, mikä käy ilmi tarinan lopusta, missä Benin kerrotaan tuhlanneen kaikki rahansa yhdeksässätoista päivässä (Stevenson 2013, 224). Siitä huolimatta, ettei Ben vastaa merirosvon stereotyyppiä samalla tavalla kuin muut merirosvot, häntäkin voidaan tulkita stereotyyppisenä hahmona: Ben on *marooned pirate* eli asuttamattomalle saarelle jätetty merirosvo (emt., 94). Nyqvistille *Treasure Island* on erittäin intertekstuaalinen romaani, joka pohjautuu aiempiin

saarikertomuksiin. Tämä näkyy Benin hahmossa, joka muistuttaa Defoen Robinsonia, sillä Ben joutuu Robinsonin tapaan selviämään yksin autiolla saarella. (Nyqvist 2022, 54.) Stevenson (1986, 84) tunnustaa lainanneensa Defoelta papukaijan, joka on *Treasure Islandissa* Silverin lemmikki. Nyqvist (2022, 54) tarkentaa, että Jimin silmissä Ben muistuttaa Robinsonia enemmän tämän palvelijaa Perjantaita, sillä Ben kuvataan villiksi alkuasukkaaksi, koloniaalisten stereotyyppien mukaan mustaksi ja mieleltään yksinkertaiseksi.

Aarresaaren Ben Gunn on yksinkertaistettu mutta samalla liioiteltu versio Stevensonin Benistä. Kunnaksen Ben aiheutti paheksuntaa ruotsalaiskustantajassa, joka näki hahmon tummapintaisena ja alkukantaisena (Kunnas & Sonninen 2018, 185). Vaikka Kunnaksen Ben on visuaalisesti tumma koirahahmo, ei hän juuri eroa väriltään Jimistä. Stevensonin Beniin verrattuna Kunnaksen Beniä voi tietyllä tavalla pitää alkukantaisena villi-ihmisenä: Jimin tavatessaan Stevensonin Ben ilmoittaa, ettei ole kolmeen vuoteen puhunut toisen kristityn kanssa (Stevenson 2013, 94, 188). *Aarresaassa* Benin uskonnollisuus nostetaan esille vasta tarinan lopussa, jossa Benin kerrotaan käyvän kirkossa sunnuntaisin (Kunnas 2012, 38). Kristillinen usko on *Treasure Islandissa* enemmän läsnä. Stevensonin Ben kertoo Jimille hurskaasta äidistään ja kasvatuksesta: ”– but I had – remarkable pious [mother]. And I was a civil, pious boy, and could rattle off my catechism that fast, as you couldn’t tell one word from another” (Stevenson 2013, 95). Ben myös puhuu ”kristillisestä ruokavaliosta” (emt., 95). Ben ei ole ainoa, joka viittaa uskontoon, sillä Silver nuhtelee merirosvoja, jotka ovat repineet Raamatusta sivun irti (emt., 188). Nämä viittaukset uskontoon puuttuvat Kunnakselta. Klingberg kutsuu kääntäjän tekemiä muutoksia, jotka helpottavat lähdetekstin kulttuuriviitteiden ymmärtämistä käännöksen kohdekielen kulttuurissa, nimellä *cultural context adaptation*. Hänen mukaansa lastenkirjallisuutta kääntäessä uskontoon liittyvät viitteet voivat vaatia tällaista adaptoimista. (Klingberg 1986, 11–12, 35.) Kunnas ei kuitenkaan pelkästään käännä, vaan myös sovittaa *Treasure Islandin* tarinan kuvakirjamuotoon. Esitysvälineen muuttuessa tarinalle tulee uusia vaatimuksia, kuten lyhyys, mikä voi olla Klingbergin käsittelemän kääntäjän tekemän kulttuuristen viitteiden adaptaation sijaan syy uskontoviitteiden poisjäämiselle.

Aarresaaren Ben on koominen hahmo, sillä hänessä korostuu juustonhimo: Ben pyytää Jimiltä heti tämän tavatessaan juustoa, kertoo näkevänsä juustosta unia joka

yö ja päivittelee Jimille, ettei hänen löytämästään aarteesta ole hyötyä, koska hän ei voi ostaa sillä juustoa (Kunnas 2012, 23, 25). Ben myös näyttää huvittavalta, sillä hän on samaan aikaan sekä sotkuinen että korea: Hänen pääkarvansa sojottavat minne sattuu ja hän on pukeutunut yksinkertaiseen villavaatteeseen. Hänellä on samalla yllään kultaisia koruja ja päässään kruunu (kuva 10).

Ben Gunn

Kuva 10 *Aarresaaren* Ben Gunn (Kunnas 2012, esilehti).

Aarresaaren Benin loppu on myös koominen, sillä Benin kuvaillaan käyttäneen saamansa rahat juustoon: ” – Ben Gunn sai haluamansa tuhat puntaa. Ne hän pani kuitenkin menemään jo kolmessa viikossa: hän osti kreivikunnan kaikki juustot” (Kunnas 2012, 38). *Treasure Islandissa* ei täsmennetä, mihin Ben on tuhlanut rahansa, joten *Aarresaaren* juustoa rakastava Ben on vahvemmin yhden piirteen varaan rakentuva hahmo kuin *Treasure Islandin* Ben. Benin hupsuutta lisää kertojan toteamus, jonka mukaan Ben toisinaan erehtyy ottamaan sunnuntaikirkkoon mukaan virsikirjan sijaan juuston: ”Joka sunnuntai hänen nähtiin astelevan kirkkoon suuri virsikirja kainalossaan. Tai toisinaan, vahingossa, mukaan olikin sattunut juusto” (emt., 38). Kuvassa nähdään Benin kainalossa juusto (kuva 11) (emt., 38).

Kuva 11 Ben kävelee kirkkoon juusto kainalossaan (Kunnas 2012, 38).

Sekä *Treasure Islandissa* että *Aarresaassa* patruuna lopulta antaa köyhtyneelle Benille portinvartijan viran. *Aarresaaren* Ben on tyytyväinen virkaansa, sillä hänen kerrotaan ”viihtyneen oikein hyvin” (Kunnas 2012, 28). Adaptoidussa tekstissä virka on Benille jotain, mihin hän pelkäsi joutuvansa: ”Then he was given a lodge to keep, exactly as he had feared upon the island – –” (Stevenson 2013, 224). *Treasure Islandin* Ben ei kuitenkaan vaikuta onnettomalta, sillä hänen kuvaillaan elävän maaseudun miesten suosiossa, vaikka samalla hän on heidän pilkkansa kohde (emt., 224). *Aarresaaren* Benin loppu on onnellisempi kuin *Treasure Islandin* Benin, minkä voi jälleen tulkita viittaavan lastenkirjallisuudessa vallitsevaan onnellisen lopun traditioon. Benin hahmon rakentuminen vain muutaman piirteen varaan tekee hänestä kummassakin teoksessa stereotyyppisen hahmon, vaikkei hän olekaan stereotyyppinen merirosvo.

4.2 Velvollisuudentuntoinen kapteeni

Treasure Islandissa merimiehiä edustaa merirosvojen lisäksi Hispaniolan kapteenina toimiva Alexander Smollett. Kunnaksen *Aarresaassa* vastaava hahmo tunnetaan kapteeni Smollettina. Kapteeni ei jaa merirosvojen kanssa merimiehille tyypillisiä piirteitä kummassakaan teoksessa, sillä hän ei osallistu merimiesviisun lauluun eikä juo rommia. Riikonen (2022, 68) kuvaa Smollettin edustavan ”brittiläisiä hierarkkisia arvoja”, mikä käy ilmi siitä, kuinka hän arvostelee perämies Arrown olevan liian läheisissä väleissä miehistön kanssa. *Aarresaassa* Arrown hahmoa ei

ole, vaan kapteeni kritisoi miehistöä ”kurittomiksi lurjuksiksi” (Kunnas 2012, 15). Hierarkian ja kurinalaisuuden arvostaminen ovat läsnä myös *Aarresaaren* kapteenin hahmossa, mikä näkyy kapteenin herjasta ”kurittomia lurjuksia”. Viittaus korkeaan asemaan hierarkiassa voi olla myös kapteenin visuaalinen ilme: *Aarresaassa* Smollett on kuvattu leijonana (kuva 12).

Kapteeni Smollett

Kuva 12 *Aarresaaren* kapteeni Smollett (Kunnas 2012, esilehti).

Leijona on eläinkunnassa saalistaja ja ravintoketjun päässä, minkä voi tulkita niin, että leijonahahmo Smollett on merirosvoja – jotka ovat ennen kaikkea rottia – korkeammassa asemassa. Leijona myös esiintyy Suomen vaakunassa. Lisäksi leijona on Englannin kansalliseläin (Saito & Veitch 2023, 28). Sen voi tulkita symboloivan valtiota ja isänmaata. Viittaukset Smollettin korkeaan asemaan hierarkiassa ovat *Aarresaassa* ennen kaikkea visuaalisia ja ulkonäköön liittyviä toisin kuin adaptoidussa tekstissä, jossa hierarkian arvostaminen käy ilmi dialogista ja henkilöihahmon toiminnasta.

Hierarkian lisäksi kapteeni Smollettille on erityisen tärkeää, että jokainen täyttää velvollisuutensa (Riikonen 2022, 68). Kapteenin velvollisuudentunto käy ilmi ennen merimatkan alkua, kun hän valittaa patruuna Trelawneylle Silverin palkkaamasta miehistöstä, perustelee pyytämäänsä varotoimia sillä, että hän on laivalla vastuussa jokaisen hengestä, ja toteaa keskustelun lopuksi täyttävänsä velvollisuutensa: ”But I am responsible for the ship’s safety and the life of every man Jack aboard of her.” ”You’ll find I do my duty.” (Stevenson 2013, 58) Kapteenin vaatimus siitä, että

jokainen täyttää velvollisuutensa, nousee esille viimeistään paaluvarustuksessa, jossa kapteeni on määrännyt jokaiselle vartiopaikan merirosvojen hyökkäyksen varalta. Kun Silver saapuu paikalle, kaikki muut paitsi Abraham Gray jättävät heille määrätyn paikan, mikä saa kapteenin suuttumaan:

It was the first time we had ever seen him angry. ‘Quarters!’ he roared. And then, as we all slunk back to our places, ‘Gray,’ he said, ‘I’ll put your name in the log; you’ve stood by your duty like a seaman. Mr Trelawney, I’m surprised at you, sir. Doctor, I thought you had worn the king’s coat! If that was how you served at Fontenoy, sir, you’d have been better in your berth.’ (Stevenson 2013, 130)

Edellä esitetty kohta on jäänyt *Aarresaaresta* pois todennäköisesti esitystavan rajallisen pituuden takia. Samalla kapteenin ja patruunan välillä käytävää keskustelua kapteenin epäluottamuksesta miehistöä kohtaan on tiivistetty niin, ettei kapteenin velvollisuudentuntoa tuoda eksplisiittisesti esille. Lyhennetystä kohtauksesta ei käy suoraan ilmi patruunan ja kapteenin kiristyvät välit, vaikka kuva niihin viittaa: kapteeni ja patruuna mulkoilevat toisiaan (kuva 13) (Kunnas 2012, 15).

Kuva 13 Patruuna ja kapteeni mulkoilevat toisiaan (Kunnas 2012, 15).

Treasure Islandissa samassa kohtauksessa patruuna avoimesti ilmaisee kapteenia kohtaan tuntemansa inhon: ”– – but I think the worst of you” (Stevenson 2013, 58). Samaa inhoa kapteenia kohtaan tuntee Jim, kun kapteeni komentaa Jimin keittiöön töihin: ”I assure you I was quite of the squire’s way of thinking and hated the captain deeply” (emt., 60). *Aarresaaresta* kenenkään ei ilmaista vihaavan kapteenia, vaikka

kerronnassa tätä kuvataan negatiivissävyytteisesti jäykäksi, hymyttömäksi ja äkäiseksi (Kunnas 2012, 15).

Aarresaaresta on tekstin tasolla jäänyt pois myös kohta, jossa Smollett kieltäytyy laskemasta Yhdistyneen kuningaskunnan lipun, vaikka merirosvot pystyvät sen takia ampumaan laivasta kohti paaluvarustusta (Stevenson 2013, 116). Kuvakirjan sivujen 22 ja 23 kuva kuitenkin esittää kyseisen kohtauksen: kuvassa kapteeni kantaa vihanneskoria kohti paaluvarustusta samalla, kun patruuna ihailee lippua ja tohtori istuu maassa tuoppi kädessään. Kuvassa näkyy myös, kuinka laivasta on ammuttu puiden latvoihin (kuva 14). (Kunnas 2012, 22–23.)

Kuva 14 Hispaniolasta ammutaan paaluvarustusta (Kunnas 2012, 22–23).

Kapteenin sijaan lipun vieressä seisoo patruuna. Kuvan perusteella näyttää siltä, että kapteeni on ainut, joka tekee töitä kolmikön selviytymisen eteen, sillä patruuna ja tohtori näyttävät melko joutilailta toisen katsellessa lippua ja toisen istuskellessa maassa. (Kunnas 2012, 22–23.) Kuva lippukohtauksesta esittää hyvin Smollettin velvollisuudentuntoa muttei niinkään isänmaallisuutta, joka käy enemmän ilmi adaptoidusta tekstistä, jossa juuri Smollett puolustaa lipun pitämistä salossa: patruuna tuumii, että olisi viisasta laskea lippu, mihin Smollett ei suostu (Stevenson 2013, 116). Syy sille, miksi *Aarresaaresta* kapteenin sijaan patruuna on kuvassa sijoitettu lipun viereen, on epäselvä. Kenties Kunnaksella on käynyt virhe kirjaa tehdessään, ja hän on muistanut lippukohtauksen väärin ja siksi asettanut patruunan kapteenin sijaan lipun läheisyyteen. Oli syy kapteenin ja patruunan roolien

vaihtumiselle kyseisessä kohtauksessa mikä hyvänsä, kuvakirjan kuva ilmaisee kapteenin sijaan patruunan isänmaallisuutta.

Hardesty Whaley, Hardesty III ja Mann (1989, 5) rinnastavat kapteeni Smollettin ja patruuna Trelawneyn hahmot: heille kapteeni on yhtä taipumaton kuin patruuna lapsellinen; samalla, kun kapteeni on puhdas taktikoija, patruuna ei ajattele ollenkaan. Kapteeni Smollettin taipumattomuus poistaa lippu paaluvarustuksen yltä ja taktikoivuus läpi tarinan liittyvät tulkintani mukaan hänen velvollisuudentuntoonsa ja ovat osa hänen yritystään palvella isänmaata ja huolehtia miehistöstä. Kapteenin hahmosta piirtyy stereotyyppinen kuva sekä *Treasure Islandissa* että *Aarresaaressa* hänen merkittävimmän ominaisuutensa ollessa velvollisuudentunto. Siirryn seuraavaksi käsittelemään ajattelematonta ja lapsellista patruunaa.

4.3 Hölmö hölösuu patruuna

Nikolajevan (1997, 43) mukaan traditionaalisessa lastenkirjallisuudessa henkilöhahmojen luonteenpiirteitä kuvaillaan usein eksplisiittisesti, kun taas modernissa lastenkirjallisuudessa hahmojen luonteet jätetään lukijan tulkittaviksi. *Treasure Islandista* löytyy tällaista henkilöhahmojen luonteenpiirteiden eksplisiittistä kuvausta. Riikonen (2022, 68) kuvailee Stevensonin patruunaa John Trelawneyta ”toisinaan ajattelemattomaksi”. Patruunan kuvainnollisesti suuri suu annetaan ilmi *Treasure Islandissa*, kun Stevensonin tohtori tunnustaa pelkäävänsä vain yhden miehen pilaavan aarteenetsinnän:

“Trelawney,” said the doctor, “– – There’s only one man I’m afraid of.”
 “And who’s that?” cried the squire. “Name the dog, sir!”
 “You,” replied the doctor; “for you cannot hold your tongue.” (Stevenson 2013, 39)

Patruunan lörppö luonne ilmaistaan myös *Aarresaaressa*, jossa tohtori varoittaa patruunaa kertomasta kenellekään Aarresaaren kartasta: ”– Mutta ei sanaakaan muille, varoitti tohtori. Hän sattui tietämään, että patruuna oli tunnettu hölösuu” (Kunnas 2012, 11). Patruunan ajattelemattomuus tulee romaanissa todistettua, kun hän lupauksestaan huolimatta kertoo kirjeessään vihjanneensa laivakokille merimatkan tarkoituksesta: ”The admirable fellow literally slaved in my interest, and so, I may say, did everyone in Bristol, as soon as they got wind of the port we sailed for – treasure, I mean” (Stevenson 2013, 44). *Aarresaaressa* patruuna niin ikään

tunnustaa kertoneensa aarteesta Silverille: ”Hän hankki meille miehistön heti kun vähän vihjaisin laivamatkamme luonteesta ja Flintin aarteesta” (Kunnas 2012, 12).

Stevensonin patruuna Trelawney ei ole ainoastaan ajattelematon, vaan myös lapsellinen ja tunteellinen hahmo. Kuten Valint (2015, 6) esittää, romaanin toinen kertoja Livesay kuvaa patruunaa lapselliseksi, kun tämä suree palvelijansa kuolemaa: ”The squire dropped down beside him on his knees and kissed his hand, crying like a child” (Stevenson 2013, 114). Kyseinen kohta, jossa merirosvot hyökkäävät tohtorin seurueen kimppuun, kun tohtori seuralaisineen on saapumassa kuorman kanssa Hispaniolalta paaluvarustukseen, on jäänyt pois *Aarresaaresta*, jossa laivan ja paaluvarustuksen väliä ei soudeta useaan kertaan, vaan tohtori, kapteeni ja patruuna tuovat ensimmäisellä kerralla kaiken tavaran laivalta maihin eikä kukaan häiritse heitä (Kunnas 2012, 20–21). *Treasure Islandin* patruunan tunteellisuudesta kertoo myös se, kuinka patruuna menee ”valkoiseksi kuin lakana”, kun hän kuulee laukauksen: ”The squire was sitting down, white as a sheet, thinking of the harm he had led us to, the good soul!” (Stevenson 2013, 105) Tätäkään kohtausta ei löydy *Aarresaaresta*. Romaanin lopussa patruuna ei pysty pidättelemään tunnepurkaustaan vaan suorasanaisesti ilmoittaa mielipiteensä Silveristä:

At Silver’s polite salute he somewhat flushed.
 ‘John Silver,’ he said, ‘you’re a prodigious villain and impostor – a monstrous impostor, sir. I am told I am not to prosecute you. Well, then, I will not. But the dead men, sir, hang about your neck like millstones.’
 ‘Thank you kindly, sir,’ replied Long John, again saluting.
 ‘I dare you to thank me!’ cried the squire. ‘It is a gross dereliction of my duty. Stand back.’ (Stevenson 2013, 218)

Myös *Aarresaaresta* patruuna rähjää Silverille:

- John Silver, sinä olet kyllä ennenkuulumaton konna, kavaltaja ja petturi, patruuna rähjäsi.
- Mutta Silverin ansiosta minä säästyin löylytykseltä, muistutti Jim.
- Olkoon sitten, Pitkä-John, en rankaise sinua. Vaan varokin juonittelemasta enempää! patruuna sanoi.
- Paljon kiitoksia, herra, vastasi Pitkä-John ja teki kunniaa. (Kunnas 2012, 35)

Kuvassa patruuna, tohtori ja kapteeni katsovat Silveriä vihaisesti (kuva 15) (emt.).

Kuva 15 Kapteeni, patruuna ja tohtori katsovat Silveriä vihaisesti (Kunnas 2012, 35).

Vaikka *Aarresaaresta* löytyy kohtausta, jossa patruuna haukkuu Silveriä, kuvakirjassa kuvataan vähemmän patruunan tunteellisuutta. Patruunan tunteita esittäviä kohtauksia on tuskin karsittu sen takia, etteivät lapset ymmärtäisi tunteita, sillä kuvakirja päinvastoin tarjoaa pienelle lapselle työkalun omien ja muiden tunteiden ymmärtämiseen (Nikolajeva 2017, 110). Łukasz Neubauer (2013, 116, 124), joka tutkii vanhan englantilaisen runon *Beowulfin* lastenkirja-adaptaatiota *Beowulf: Dragonslayer* (1956), kuvailee Rosemary Sutcliffin adaptaatiota rakenteeltaan lineaarisemmaksi ja tiiviimmäksi kuin lähdeteksti; adaptaatiosta on jätetty pääkertomuksesta poikkeaminen pois juonen suoraviivaistamiseksi. Sama on nähtävissä *Treasure Islandin* kuvakirja-adaptaatioissa, jossa kapteenin, tohtorin ja patruunan kokemien vastoinkäymisten esittämisen sijaan tarina keskittyy seuraamaan päähenkilö Jimiä, joka saarella harhaillessaan törmää Ben Gunniin. Kuvakirjan lineaarisemmän ja tiiviimmän tarinan takia Kunnaksella patruunan tunteellisuus ei tule yhtä paljon esille kuin Stevensonin romaanissa.

Hardesty Whaley, Hardesty III ja Mann (1989, 7) näkevät Stevensonin Trelawneyn ammentavan 1700-luvun kaunokirjallisuudessa esiintyvistä maalaisherran hahmosta. Riikonen (2022, 68) on samaa mieltä kuvaillessaan patruunaa tyyppilliseksi englantilaiseksi maalaisherrasmieheksi. Stevensonin patruunahahmoa voisi pitää maalaisherran tyyppinä. Livesayn tapaan patruuna ilmentää ylempään luokkaan

kuuluvia piirteitä: hän on ilmeisen varakas, sillä hän ostaa ja varustaa laivan merimatkalle (Stevenson 2013, 44). *Aarresaaressa* jää epäselväksi, ostaako patruuna Hispaniolan, sillä hän lupaa ”varustaa laivan” ja ”hankkia miehistön” (Kunnas 2012, 11). Kuvakirjassa patruunan korkea yhteiskunnallinen asema näkyy lähinnä vaatetuksessa, sillä hän käyttää yläluokkaiseen tapaan peruukkia ja pukeutuu hienosti aluspaitaan, liiviin, housuihin, päällystakkiin ja hattuun (ks. esim. kuva 2), jolloin hän pukeutumisellaan muistuttaa maalaisherraa.

Riikonen (2022, 68) nostaa esille patruunan karikatyyrinomaisuuden, mistä esimerkki on kohta, jossa patruuna pukeutuu kuin meriupseeri ja matkii merimiesten kävelytapaa. Myös Hardesty Whaleyille, Hardesty III:lle ja Mannille (1989, 4) patruuna on koominen hahmo. Heidän (emt., 4) mukaansa patruunan tohtorille kirjoittama kirje paljastaa paljon patruunasta: ”The lines he pens are funny – full of bragging, pomposity, and egoism.” Patruuna on kerskaileva ja itsekeskeinen, mutta samalla edellä esitetyllä tavalla ajattelematon, mikä tekee hänestä naurunalaisen.

Aarresaaressa patruuna on Ben Gunnin tapaan vielä *Treasure Islandin* patruunaa koomisempi. Kuvissa patruunalla – niin kuin muillakin henkilöahmoilla – on liioiteltuja kasvonilmeitä ja eleitä: patruuna nähdään useassa kuvassa suu auki ja peruukki ilmassa tai hänen kasvoillaan voi olla hyvin vihainen ilme (ks. esim. kuva 15). Liioitellut ilmeet tekevät henkilöahmoista hauskoja. Kaisa Neimala (2001, 115–116) näkee hauskojen henkilöahmojen olevan yksi varma keino, jolla lastenkirja hauskuuttaa lukijaa. Myös patruunan visuaalinen kuvaus hienosti pukeutuneena porsaana (esim. kuva 15) luo koomisuutta: porsaita voidaan pitää likaisina mudassa kierivinä eläiminä, joten on koomista, että juuri porsas on valittu edustamaan korkea-arvoista kartanonherraa. *Treasure Islandissa*, kun Jim näkee patruunan ensikertaa kunnolla, Jim kuvailee häntä pitkäksi, kookkaaksi sekä karkea- ja punertavakasvoiseksi (Stevenson 2013, 34). *Aarresaaressa* patruuna on niin ikään kookas ja punertavakasvoinen – onhan hän porsas. Patruuna vertautuu Silveriin, joka on *Aarresaaren* toinen porsashahmo. Silverin, joka on kiero ja juonitteleva, rinnalla patruuna näyttäytyy naiivina ja kokemattomana. Patruuna on kaiken kaikkiaan litteä hahmo. Forsterin (1949, 65) mukaan litteitä hahmoja kutsutaan joskus myös karikatyyreiksi, jona patruunaa voidaan niin ikään pitää.

5 Lisätyt ja poistetut henkilöhahmot

Nikolajevan mukaan lastenkirjoissa on tavallisesti vähemmän sivuhenkilöitä kuin tunnetuissa romaaneissa. Syynä vähäiselle henkilöhahmomäärälle voi olla ajatus siitä, ettei lapsilukija pysty muistamaan monia henkilöhahmoja ja erottamaan niitä toisistaan. Toisaalta henkilöhahmojen rajallinen määrä voi myös heijastella lapsen kokemusmaailmaa, sillä pieni lapsi ei vielä tunne kovin montaa ihmistä.

Seikkailutarinat kuitenkin edellyttävät laajaa määrää henkilöhahmoja. (Nikolajeva 2002, 111.) Henkilöhahmojen määrään voi Nikolajevan mainitsemien syiden lisäksi vaikuttaa teoksen laajuus: pitkässä romaanissa on enemmän tilaa esitellä henkilöhahmoja kuin esimerkiksi lyhyessä novellissa. Nikolajeva on oikeassa siinä, että seikkailutarinat voivat sisältää runsaasti henkilöhahmoja, sillä esimerkiksi Lewis Carrollin klassikkokirjassa *Alice's Adventures in Wonderland* (1865) esiintyy tai mainitaan yli 30 hahmoa. Toisaalta seikkailutarinoissakaan ei ole pakko esiintyä runsaasti henkilöhahmoja, mistä esimerkki on Defoen *Robinson Crusoe*, jossa päähenkilö on suuren osan tarinasta yksin. *Treasure Island*, jota voi lukea seikkailutarinana, sisältää yli 30 henkilöhahmoa. *Treasure Islandin* kuvakirja-adaptaatioon henkilöhahmojen lukumäärä on karsiutunut noin 20:een. Moni *Treasure Islandin* henkilöhahmo on siis jäänyt *Aarresaaren* tarinasta pois. Samalla *Aarresaarella* esiintyy sellaisia henkilöhahmoja, joita ei *Treasure Islandista* löydy.

Tässä luvussa käsittelen henkilöhahmoja, jotka Kunnas on omaan tulkintaansa *Treasure Islandin* tarinasta lisännyt ja jotka hän on siitä poistanut. Aloitan tarkastelemalla lisättyjä henkilöhahmoja Herra Hakkarasta ja Hämähäkki-Heikkiä. Toisessa alaluvussa tutkin poistettuja henkilöhahmoja, joista keskityn Jimin isään, muutamaan merimieshahmoon sekä romaanin naishahmoihin.

5.1 Lisätyt henkilöhahmot

Kuten Mikkonen huomauttaa, kuvakirjan kuvissa voi esiintyä henkilöhahmoja, joita teksti ei lainkaan mainitse. Esimerkki tällaisesta hahmosta on Scarryn Mato Matala, joka kuuluu Scarryn kuvien yksityiskohtiin. (Mikkonen 2005, 340.) Kunnaksella kuvissa puolestaan seikkailee tekstissä mainitsematta jäävä unissaan kävelevä vuohi Herra Hakkarainen. Herra Hakkarainen esiintyi ensimmäisen kerran Kunnaksen tuotannossa vuonna 1984 julkaistussa *Yökirjassa*, jonka jälkeen hänet on nähty

kaikissa Kunnaksen kirjoissa kuvien taustalla – paitsi niissä, joissa hän on päähenkilönä (Kunnas & Sonninen 2009, 104, 159).

Aarresaassa Herra Hakkarainen esiintyy läpi tarinan ensimmäisestä kuvasta viimeiseen saakka. Yhteensä Hakkaraisen löytää lähemmäs puolesta kuvakirjan kuvista. Hakkaraisen voi nähdä kaikilla kirjan aukeamilla lukuun ottamatta sivuja 14–15, jonka kolme kuvaa esittävät Silverin ja Jimin laivan keittiössä, tohtorin, patruunan ja kapteenin kajuutassa ja Hispaniolan merellä auringonlaskun aikaan. (Kunnas 2012, 14–15.) Syy sille, miksi Kunnas on piirtänyt Hakkaraisen tulkintaansa *Treasure Islandista*, voi liittyä kuvakirjan visuaalisuuteen ja Kunnaksen kuvitustapaan: Kunnas muistuttaa, että kaikkiin kuviin on tehtävä tausta, jota elävöittääkseen hän piirtää satunnaisia hahmoja, jotka tekevät jotakin omaansa kuvan tapahtumista välittämättä. Tällainen hahmo myös Herra Hakkarainen oli alkujaan. (Kunnas & Sonninen 2009, 159.)

Aarresaassa Herra Hakkarainen ei osallistu tarinaan, vaan tekee siihen liittymättömiä asioita: hänet voidaan nähdä esimerkiksi jahtaamassa lintua ja puussa istumassa (kuva 16) (Kunnas 2012, 23).

Kuva 16 Hakkarainen jahtaa lintua ja istuu puussa (Kunnas 2012, 23).

Hakkaraisen yhdistää *Aarresaassa* tarinaan tapahtumapaikka, sillä hänet nähdään samassa ympäristössä kuin muut henkilöhahmot. Hakkarainen edustaa visuaalista syllepsiiä (*visual syllepsis*). Nikolajevan ja Scottin mukaan syllepsi on anakroninen kertomus, joka liittyy pääasialliseen kertomukseen jonkin muun kuin ajallisuuden kautta. Esimerkki visuaalisesta syllepsistä on Viiru ja Pesonen -kirjoissa kuvien taustalla esiintyvät olennot, jotka kertovat omaa sanatonta tarinaansa. (Nikolajeva & Scott 2001, 168.) Jane Doonan (1993, 88) kuvaa käsitteellä *running story* sivuhahmoa, joka elää omaa muihin henkilöhahmoihin liittymätöntä elämäänsä ja esiintyy vain visuaalisessa kerronnassa. Kunnaksen Hakkarainen on tällainen vain visuaalisessa kerronnassa esitetty hahmo.

Hakkaraisen esiintyminen *Aarresaassa* liittyy siis Kunnaksen kuvitustapaan ja kuvakirjan ilmaisutapoihin ja konventioihin. Helma van Lierop-Debrauwer (2017, 84) pitää kuvakirjaa muiden hybridien ohella materiaalin ja esitysvälineiden hybridinä: pienimpien lasten kuvakirjat yhdistyvät lelumuotoon, kun taas hieman vanhemmille lapsille suunnatut kuvakirjat houkuttelevat lapsia aktiiviseen lukemiseen yhdistämällä kuvakirjan ominaispiirteitä peli- ja palapeli-elementteihin. Hakkaraisen etsiminen kuvien taustalta voi olla lukijalle leikki tai peli. Hakkarainen ilmeisesti kiehtoo lukijoita, sillä Kunnas on saanut paljon palautetta lapsiperheiltä, joissa Hakkaraisen etsiminen kuvista on suosittu ajanviete (Kunnas & Sonninen 2009, 159).

Herra Hakkaraisen lisäksi *Aarresaaren* sivuilla seikkailee toinen Kunnaksen tuotannosta tuttu hahmo, Hämähäkki-Heikki. Heikki on ”myhäilevä sivustakatsoja” ja ”ovela naamioituja” (Kunnas & Sonninen 2009, 158). *Aarresaassa* pieni olento on suurimassa osassa kuvia, joissa se esiintyy, pukeutunut hattu- tai huivipäiseksi merirosvoksi, jolla on aseenaan pyssy tai miekka (ks. esim. kuva 6). Toisin kuin Hakkarainen, Heikki on kuvattu *Aarresaaren* alussa, jossa tärkeimmät henkilöhahmot esitellään. Sitä ei kuitenkaan koskaan mainita tekstissä. Heikki löytyy *Aarresaaresta* useammasta kuvasta kuin Hakkarainen: lähemmäs 30 kuvaa sisältävät pienen hämähäkkihahmon, ja jos kasvillisuuden seassa kiiluvat silmät tulkitaan Heikin silmiksi, luku on vielä suurempi. Heikin funktio *Aarresaassa* voi olla pitkälti sama kuin Hakkaraisen, sillä se voi täyttää taustaa ja kutsua lukijaa etsimisleikkiin. Kunnas ja Sonninen (emt., 158) kuvailevat Heikin pitävän juuri ”piileskelystä ja etsityksi tulemisesta”.

Piilottelun lisäksi Hämähäkki-Heikillä voi tulkita *Aarresaassa* olevan rooli tarinassa. Heikki tuntuu osallistuvan ja kuuluvan *Aarresaaren* tarinaan kiinteämmin kuin Hakkarainen: Heikki nimittäin sijoittuu usein kuvan keskelle tai merkittävien henkilöhahmojen läheisyyteen, ja sen kuvataan reagoivan tapahtumiin, jolloin se näyttäytyy osana juonta. William Moebius (1986, 148) katsoo vain visuaalisessa kerronnassa esiintyvien henkilöhahmojen välittävän lukijalle jotain muuta kuin päähenkilön näkökulmaa. Tällaiset hahmot kiinnittävät lukijan tapahtumiin ja tarjoavat tälle reagoitintapoja ja tulkinnallisia näkökulmia (Happonen 2007, 38). *Aarresaassa*, kun Jim ja tohtori tapaavat ensikertaa Hispaniolalle palkatun miehistön, Hämähäkki-Heikki seisoo muiden merimiesten tapaan asennossa luoden vaikutelman siitä, että se kuuluu osaksi miehistöä (kuva 3) (Kunnas 2012, 12–13). Heikki esiintyy usein juuri merirosvojen kanssa. Kohtauksessa, jossa Silver ja muut merimiehet paljastuvat Jimille merirosvoiksi, Heikki seisoo merirosvojen keskellä ja hymyilee iloisesti kuin liittolainen (kuva 17) (emt., 16–17).

Kuva 17 Heikki merirosvojen keskellä (Kunnas 2012, 16–17).

Kyseisellä aukeamalla Heikin löytää poikkeuksellisesti kahteen kertaan samasta kuvasta, sillä samanlainen hämähäkkihahmo seisoo lähellä Jimin piilopaikkaa, omenatynnyriä, hampaat irvessä, silmälappu toisella silmällään, pyssy kädessään ja hattu päässään. Myöhemmin kirjassa Heikki asettuu merirosvojen puolelle, kun merirosvot ovat aikeissa käydä Silverin ja Jimin kimppuun (kuva 9) (Kunnas 2012,

31). Heikki ei silti ole yksiselitteisesti yksi merirosvoista, sillä kun muut merirosvot Jim mukanaan soutavat saarelle, Heikki jää laivalle tohtorin, patruunan ja kapteenin tapaan, sillä se näkyy sivun 20 kuvassa edellä mainitun kolmikun kanssa (kuva 18) (emt., 20).

20

Kuva 18 Heikki laivalla kapteenin, patruunan ja tohtorin kanssa (Kunnas 2012, 20).

Laivalta Heikki ilmeisesti siirtyy kolmikun mukana paaluvarustukselle, sillä seuraavan kerran, kun se näkyy kuvassa, se seisoo paaluvarustusta ympäröivän puuaidan päällä (kuva 14) (Kunnas 2012, 22–23). Olipa Heikki-Hämähäkki *Aarresaaresta* merirosvo tai ei, se reagoi tapahtumiin ja osallistuu tarinaan enemmän kuin Herra Hakkarainen, joka elää omaa elämäänsä.

5.2 Poistetut henkilöhahmot

Osa *Aarresaaresta* poisjääneistä *Treasure Islandin* henkilöhahmoista on hyvin pienen roolin tarinassa saavia sivuhenkilöitä, kuten tarinan alkupuolella esiintyvät rouva Crossley, joka lainaa Jimin äidille kassiaan, ja tohtori Livesayn palvelusneiti, joka ilmoittaa tohtorin olevan patruunan luona (Stevenson 2013, 23, 34). Yksi henkilöhahmoista, joka ei ole siirtynyt *Aarresaareen*, on päähenkilö Jimin isä. *Treasure Islandissa* Jimin isä herra Hawkins on majatalonpitäjä, ja hän menehtyy romaanin kolmannessa kappaleessa (emt., 3, 18). *Aarresaaresta* Jimin isää ei lainkaan mainita, vaan majataloa pitää Jimin äiti (Kunnas 2012, 6).

Mahdollinen syy Jimin isän poisjättämiselle *Aarresaaresta* on kuoleman käsittelemiseltä välttyminen. Kuten Laurén (2016, 22) nostaa esille, Kunnaksella on

tapana kiertää kuoleman esittäminen. *Treasure Islandissa* Jimin isän lisäksi moni muu hahmo kuolee: sokea merirosvo Pew kohtaa loppunsa, kun hän jää hevosen jalkoihin, ja patruuna Trelawneyn palvelija Hunter haavoittuu paaluvarustuksen taistelussa ja menehtyy vammoihinsa (Stevenson 2013, 31, 139). *Aarresaassa* sokea merirosvo katoaa toimitettuaan mustan merkin vanhalle merikarhulle, eikä häntä nähdä sen jälkeen, kun taas Hunterin hahmoa ei *Aarresaassa* esiinny ollenkaan, jolloin näiden henkilöahmojen kuolemista ei kuvakirjassa kerrota. Laurén (2016, 30) myös huomauttaa, että Kunnaksella kaikki merimiehet ovat jo valmiiksi merirosvoja. Näin välttyään kertomasta, kuinka Silverin miehet tappavat Hispaniolan miehistöön kuuluvan Alanin ja Silver itse Tomin, joista kumpikaan ei liity Silverin merirosvoihin (Stevenson 2013, 89–90).

Aarresaassa kukaan ei vanhaa merikarhua lukuun ottamatta kuole tai haavoitu taisteluissa, vaikka adaptoidussa tekstissä kuolemia ja vammoja riittää. Lea Pulkkisen mukaan lapsikäsitys eli käsitys lapsesta on sidoksissa maailmankuvaan, maailmankatsomukseen ja ihmiskäsitykseen. Yksilön maailmankuva puolestaan riippuu siitä ajasta ja kulttuurista, missä ihminen elää. Lapsikäsitys sisältää käsityksen lapsen ja lapsuuden suhteesta aikuiseen ja aikuisuuteen. (Pulkkinen 2018, 9.) Müllerin (2013, 2–3) mukaan käsitys siitä, että lapsi on hauras ja tätä pitäisi suojella kaikelta moraalisesti haitalliselta ja traumaattiselta materiaalilta, johon kuuluvat esimerkiksi väkivalta ja kärsimys, voi johtaa tekstien ”puhdistamiseen” (*sanitizing*, myös *bowdlerizing*), ennen kuin ne annetaan lapsille luettaviksi. Myös Hutcheon ja O’Flynn (2013, 143) esittävät, että aikuiset sensuroivat tai muuten muokkaavat adaptaatioita lapsiyleisölle sopivammiksi. Tällaista puhdistamista vaikuttaa tapahtuneen *Treasure Islandin* henkilöahmojen ja tarinan siirtymässä Kunnaksen kuvakirjaan väkivallan ja kuolemien osalta.

Aika, kulttuuri ja niissä vallinnut lapsikäsitys ovat vaikuttaneet siihen, mitä lastenkirjallisuudessa on esitetty. Nikolajevan mukaan ennen toista maailmansotaa kuoleman kuvausta lastenkirjallisuudessa ei kristillisten arvojen takia pidetty ongelmallisena. Toisen maailmansodan jälkeen kuoleman kuvaukset lastenkirjallisuudessa vähenivät, mutta nykyään moni lastenkirjailija pitää kuoleman kuvaamista luontevana, koska kuolema on osa elämää. (Nikolajeva 1997, 37.) Maija Karjalainen (2001, 58–59) on samaa mieltä Nikolajevan kanssa esittäessään, ettei kuolema ole enää tabu kotimaisissa lastenkirjoissa. *Treasure Island* sijoittuu aikaan

ennen maailmansotia, ja se sisältää viittauksia uskontoon, joten kuoleman esittäminen siinä ei ole poikkeavaa lastenkirjallisuuden tradition näkökulmasta. *Aarresaari* puolestaan edustaa 2010-luvun lastenkirjallisuutta, joten sen voisi odottaa esittävän kuolemaa avoimesti, kuten nykylastenkirjallisuudessa on tavallista. Peter Hunt (2008, 51) katsoo, että jokainen kirjailija rakentaa käsityksen lapsuudesta, jota hän sitten puhuttelee. Lapsikäsitys on ajan ja kulttuurin lisäksi yksilöstä riippuvainen ja vaihtelee yksilöiden välillä. Kunnaksen lapsikäsitystä ja käsitystä siitä, mikä on lapselle sopivaa esitettävää, voisi pitää traditionaalisena, sillä Kunnaksen tuotannossa kuolemaa vältellään ja väkivaltaa pehmennetään.

Kuoleman kertomisesta välttymisen lisäksi syy Jimin isän ja edellä mainittujen merimiesten poisjättämiseen *Aarresaaresta* on voinut olla yksinkertaisesti tarve tiivistää romaanin tarinaa. Nikolajeva (1997, 31) huomauttaa, että aikuisten kirjoja lapsille adaptoitaessa juonen kannalta vähemmän olennaiset tapahtumat, *satellite events*, jätetään pois. Vaikka Stevensonin romaani ei ole aikuistenkirja, voi Kunnaksen tulkita pitäneen romaanissa tapahtuvia merimiesten kuolemia juonen kannalta vähemmän olennaisina ja hänen siksi jättäneen ne adaptaatiostaan pois.

Jimin isä ja osa merimiehistä eivät ole ainoat *Treasure Islandin* hahmot, jotka *Aarresaaresta* puuttuvat, sillä kuvakirjassa naishahmoja on vielä vähemmän kuin adaptoidussa tekstissä. Jimin äiti, rouva Hawkins, on romaanin merkittävin naishahmo, ja hän on läsnä myös *Aarresaaresta*. Naishahmoista rouva Hawkinsin ohella *Treasure Islandissa* esiintyy hyvin lyhyesti rouva Crossley ja Livesayn palvelusneiti (Stevenson 2013, 23, 34). Lisäksi Ben Gunn puhuu äidistään (emt., 95). Silverin vaimo mainitaan romaanissa useamman kerran: patruuna kertoo kirjeessään Silverin jättävän majatalonsa vaimonsa huomaa, ja myöhemmin Silver kerskailee muille merirosvoille, että hänen vaimonsa on hakenut hänen rahansa pankista ja odottaa häntä niiden kanssa (emt., 46, 68–69).

Kaikki neljä naishahmoa, rouva Crossley, Livesayn palvelusneiti, Benin äiti ja Silverin vaimo, ovat jääneet pois *Aarresaaresta* todennäköisesti sen takia, etteivät he adaptoidussa tekstissäkään ole tarinan kannalta kovin merkittäviä hahmoja. Stevenson (1986, 82) tunnustaa romaania koskevassa esseessään, että naiset jätettiin tarinasta pois: ”It was to be a story for boys – –. Women were excluded.” Stevensonin tuotannossa esiintyy kauttaaltaan melko vähän naishahmoja pienoisoromaanin

Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde sisältäessä esimerkiksi vain yhden naishahmon, palvelusneidin. Katherine Linehan (1997, 34) kuitenkin huomauttaa, että Stevensonilla on myös teoksia, joissa esitellään keskeisiä naishahmoja, sillä Stevenson asetti avioliiton ja seurustelun kolmen romaanin ja usean novellin keskiöön. Karen Coats (2017, 121) esittää, että sekä vanhoissa että uudemmissa kuvakirjoissa esiintyy enemmän poika- kuin tyttöahmoja. Nikolajevan ja Scottin (2001, 107–108) mielestä lapsihahmot osassa kuvakirjoista eivät ole poikia eivätkä tyttöjä vaan sukupuolettomia, mikä johtuu siitä, että kuvakirjat ovat usein suunnattu pienille lapsille, joille sukupuoli-identiteetti ei vielä ole ajankohtainen. Coats (2017, 122–123) kritisoi Nikolajevan ja Scottin näkemystä ja esittää, että sukupuolet kuvataan kuvakirjoissa miltei aina visuaalisesti erilaisina: naispuolisilla eläinhahmoilla on koruja ja silmäripset, joita miespuolisilla eläimillä ei ole, ja mieshahmot ovat yleensä naishahmoja isokokoisempia. *Aarresaassa* Jimin äiti eroaa miespuolisista henkilöahmoista visuaalisesti silmäripsien ja mekon takia. Kunnas on adaptaatioissaan sekä adaptoidulle tekstille että kuvakirjan konventioille uskollinen siinä, ettei hän lisää tarinaan naispuolisia hahmoja, vaan antaa *Aarresaaren* kertoa miespuolisista hahmoista.

Silverin vaimon mainitsematta jättämisen syy voi olla myös muutos rotua koskevissa ajatuksissa ja käsityksissä. Jim viittaa Silverin vaimoon sanalla ”Negress” (Stevenson 2013, 224). Patruuna uskaltautuu kirjeessään tohtori Livesaylle arvaamaan, että terveyden lisäksi vaimo on syy sille, miksi Silver haluaa palata merille:

He [Silver] leaves his wife to manage the inn; and as she is a woman of colour, a pair of old bachelors like you and I may be excused for guessing that it is the wife, quite as much as the health, that sends him back to roving. (Stevenson 2013, 46)

Sekä Jim että patruuna viittaavat Silverin vaimoon rotuun liittyvällä ilmaisulla, minkä lisäksi patruuna arvelee, että ”värillinen” vaimo on syypää Silverin halukkuudelle lähteä matkalle. Tämä kertoo romaanin julkaisukontekstin ja sen kuvaaman ajan rotuajattelusta: *Treasure Island* kuvaa 1700-lukua, valistuksen aikakautta, jolloin ajatus tasa-arvosta syntyi, muttei vielä ylettynyt kaikkiin ihmisryhmiin. Stevensonin maanmies valistusfilosofi David Hume (1711–1776) esimerkiksi oli taipuvainen näkemään tummaihoiset alempiarvoisina suhteessa valkoihosiin: ”I am apt to suspect the negroes to be naturally inferior to the whites” (Hume 1748, NC 20n6.1, Mil 208). Vaikka *Treasure Islandin* julkaisukontekstissa

1880-luvun Englannissa orjuus ei ollut laillista – toisin kuin brittiläisen imperiumin siirtomaissa, joissa se päättyi orjuuden koko imperiumissa kieltäneeseen asetukseen vuonna 1833 – tummaihoiset kohtasivat vihaa ja syrjintää, joka kiellettiin lailla vasta 1965 (Olusoga 2017, 63, 230, 512). *Aarresaaren* julkaisukontekstissa 2010-luvun Suomessa samanlainen rotuerottelu, jossa ei-valkoihoiset nähdään alempiarvoisina kuin valkoihoiset, ei ollut voimassa. Transkulttuurisessa adaptaatiossa rotuajattelu usein muuttuu (Hutcheon & O’Flynn 2013, 171). Tämä saattaa olla syynä rotuviitteiden poisjäämiseen *Treasure Islandin* adaptaatiosta *Aarresaaresta*.

6 Päätäntö

Tässä tutkielmassa olen vertaillut Robert Louis Stevensonin romaanin *Treasure Island* ja sen kuvakirja-adaptaation Mauri Kunnaksen *Aarresaaren* henkilöahmoja. Tutkielmassani olen kysynyt, mitä henkilöahmoille tapahtuu, kun ne siirtyvät Stevensonin romaanista Kunnaksen kuvakirjaan, ja mistä mahdolliset muutokset johtuvat. Tutkielman alussa oletin, että muutokset henkilöahmoissa kumpuavat eri esitysvälineestä, lapsikäisyydestä ja yleisöstä. Olen läpi tutkielman pyrkinyt osoittamaan, kuinka henkilöahmojen erot voivat johtua edellä mainituista tekijöistä. Edellä mainittujen tekijöiden lisäksi olen pitänyt erojen syinä Kunnaksen henkilökohtaista kuvitus- ja kirjoitustyyliä ja teosten julkaisukonteksteja.

Aloitin tutkielman esittelemällä tutkimuskohteena olevat kaksi kaunokirjallista teosta ja niiden tekijät. Määrittelin Kunnaksen *Aarresaaren* lasten kuvakirjaksi ja Stevensonin *Treasure Islandin* nuorten romaaniksi. Johdannon jälkeen siirryin avaamaan tutkielmani aiheen kannalta keskeistä teoriaa ja käsitteistöä. Tutkielman toisen luvun ensimmäisessä alaluvussa adaptaatiotutkimusta käsitellessäni nimesin Kunnaksen *Aarresaaren* kulttuurista toiseen siirtyväksi, transkulttuuriseksi adaptaatioksi, joka sisältää Baetensin käsittein sekä teksti- että esitysvälineorientoituneen adaptaation tunnuspiirteitä. Toisen luvun toinen alaluku käsitteli henkilöahmoja, joihin liittyen nostin esille Kunnaksen eläinahmojen antropomorfisen luonteen. Lisäksi määrittelin käsitteet moniulotteinen henkilöahmo ja stereotyyppinen henkilöahmo ja jaottelin Stevensonin romaanin merkittävimmät henkilöahmot näihin kahteen kategoriaan. Toisen luvun viimeisessä alaluvussa kuvailin vielä Kunnaksen kuvakirjaa Nikolajevan ja Scottin määritelmän mukaiseksi täydentäväksi kuvakirjaksi ja hahmottelin sen henkilökuvausten tapoja, joihin kuuluu esimerkiksi henkilöahmojen visuaalinen ulkoinen kuvaus.

Tutkielmani kolmannessa ja neljännessä luvussa vertailin *Treasure Islandin* henkilöahmoja *Aarresaaren* vastaaviin hahmoihin. Yleisenä erona pidin sitä, että moni kuvakirjan hahmo on litteämpi kuin romaanin vastaava hahmo. Tutkielman kolmannessa luvussa tutkin moniulotteisina pitämiäni päähenkilö Jimin, tohtori Livesayn ja merirosvo Long John Silverin hahmoja. Jimin hahmon kohdalla esitin, että Kunnaksen hahmo on Stevensonin hahmoa nuorempi. Lisäksi Kunnaksen

hahmolla on suljetumpi loppu kuin Stevensonin hahmolla, mikä korostaa hahmossa tapahtuvaa muutosta. Kunnaksella Jim ei myöskään ole tarinassa minäkertoja niin kuin Stevensonilla. Tohtori puolestaan on *Aarresaassa* vähemmän ankara rankaisija ja enemmän huolehtivainen aikuinen kuin adaptoidussa tekstissä, eikä kuvakirjan tohtorilla ole kaksoisroolia. Silverin hahmo on niin ikään *Aarresaassa* huolehtivaisempi ja isällisempi kuin *Treasure Islandissa*, minkä lisäksi Silverin erilaisuus muihin merirosvoihin verrattuna on vähemmän esillä kuvakirjassa.

Neljännessä luvussa, jossa käsittelin tulkintani mukaan stereotyyppisiä henkilöahmoja, väitin, että Kunnaksen merirosvot eroavat Stevensonin merirosvohahmoista esimerkiksi kielenkäytön osalta. Lisäksi kuvakirjassa merirosvot ovat nimettömiä, toisin kuin romaanissa, ja vähemmän väkivaltaisia. Kapteeni Smollettin hahmon esitin olevan Kunnaksella hieman vähemmän isänmaallinen ja velvollisuudentuntoinen kuin Stevensonilla. Kunnaksen patruunan olen nähnyt vähemmän tunteellisena kuin Stevensonin patruuna Trelawneyn, mutta samalla olen kuvannut kuvakirjassa patruunan olevan karikatyyrimaisempi kuin romaanissa.

Viidennessä luvussa, jossa tarkastelin lisättyjä ja poistettuja henkilöahmoja, toin esille, että Kunnas on lisännyt *Treasure Islandin* tarinaan muusta tuotannostaan tutut Herra Hakkaraisen ja Heikki-Hämähäkin. *Aarresaaresta* pois ovat jääneet muun muassa *Treasure Islandissa* kuolemansa kohtaavat Jimin isä ja muutama merimies. Myöskään pienessä roolissa romaanissa olevat naishahmot, Jimin äitiä lukuun ottamatta, eivät esiinny kuvakirjassa.

Tutkielmani käsitteli romaanin adaptoimista kuvakirjaksi, jota on tähän mennessä tutkittu varsin vähän, joten adaptaatiotutkimuksen piirissä sille voisi olla tilaa. Tässä tutkielmassa tehty jako moniulotteisiin ja stereotyyppisiin henkilöahmoihin on keinotekoinen ja perustuu adaptoidun tekstin tulkintaan eikä kerro suoraan mitään adaptaation henkilöahmojen luonteista. Kaikkia Stevensonin romaanin henkilöahmoja, esimerkiksi Jimin äitiä ja vanhaa merikarhua, ei ole tässä työssä yksityiskohtaisesti analysoitu, ja kustakin henkilöahmosta voisi tehdä – ja on tehtykin – omia tutkielmiaan. Lisäksi henkilöahmojen ulkonäköön liittyviin eroihin voisi kiinnittää enemmän huomiota kuin mitä olen tämän tutkielman puitteissa kiinnittänyt. Kaiken kaikkiaan tämä tutkielma on vain pintaraapaisu *Treasure Islandin* ja *Aarresaaren* henkilöahmoihin.

Lähteet

Kaunokirjallisuus

Kunnas, Mauri 2002. *Seitsemän koiraveljestä*. Helsinki: Otava.

Kunnas, Mauri 2012. *Aarresaari*. Helsinki: Otava.

Kunnas, Mauri 2017. *Apua, merirosvoja!*. Helsinki: Otava.

Stevenson, Robert Louis 1988. *Aarresaari* [*Treasure Island*, 1883]. Käänt. Hannes Korpi-Anttila. Helsinki: WSOY.

Stevenson, Robert Louis 2013. *Treasure Island*. New York: Harper Collins Publishers.

Stevenson, Robert Louis 2022. *Aarresaari* [*Treasure Island*, 1883]. Käänt. O. E. Lampén. Kööpenhamina: Saga Egmont.

Tutkimus ja muut lähteet

Aristoteles 1994. *Runousoppi* [*Peri poiētikēs*]. Käänt. Pentti Saarikoski. Helsinki: Otava.

Baetens, Jan 2019. ”Literary Adaptations in Comics and Graphic Novels”. Teoksessa *The Oxford Handbook of Comic Book Studies*. Oxford: Oxford University Press. 611-627.

Bal, Mieke 2017. ”Intership: Anachronism between Loyalty and the Case”. Teoksessa *The Oxford Handbook of Adaptation Studies*. Toim. Thomas Leitch. Oxford: Oxford University Press. 179–196.

Bird, Elisabeth ja Junko Yokota 2017. ”Picturebooks and Illustrated Books”. Teoksessa *The Routledge Companion to Picturebooks*. Toim. Bettina Kümmerring-Meibauer. Lontoo: Routledge. 281–290.

Coats, Karen 2017. ”Gender in Picturebooks”. Teoksessa *The Routledge Companion to Picturebooks*. Toim. Bettina Kümmerring-Meibauer. Lontoo: Routledge. 119–127.

- Corrigan, Timothy 2017. "Defining Adaption". Teoksessa *The Oxford Handbook of Adaptation Studies*. Toim. Thomas Leitch. Oxford: Oxford University Press. 23–35.
- Doonan, Jane 1993. *Looking at Pictures in Picture Books*. Stroud: Thimble Press.
- Fielding, Penny 2010. "Introduction". Teoksessa *The Edinburgh Companion to Robert Louis Stevenson*. Toim. Penny Fielding. Edinburgh: Edinburgh University Press. 1–10.
- Fielding, Penny 2022. "Robert Louis Stevenson: Ensimmäinen globaali kirjailija". *Synteesi: Taiteidenvälisen tutkimuksen aikakauslehti*, 41 (3), 6–16.
- Forster, E. M. 1949. *Aspects of the Novel*. Lontoo: Arnold.
- Gressnich, Eva ja Jörg Meibauer 2010. "First-Person Narratives in Picturebooks: An Inquiry into the Acquisition of Picturebook Competence". Teoksessa *New Directions in Picturebook Research*. Toim. Teresa Colomer, Bettina Kümmerling-Meibauer ja Cecilia Silva-Díaz. Oxford: Taylor & Francis Group. 191–204.
- Happonen, Sirke 2007. *Viljonkka ikkunassa. Tove Janssonin Muumiteosten kuva, sana ja liike*. Helsinki: WSOY.
- Hardesty Whaley, Patricia; William H. Hardesty III ja David Mann 1986. "Doctoring the Doctor: How Stevenson Altered the Second Narrator of Treasure Island". *Studies in Scottish Literature*, 21 (1), 1–22.
- Hosiaislouma, Yrjö 2003. *Kirjallisuuden sanakirja*. Helsinki: WSOY.
- Hume, David 1748. "Of National Characters". Hume Texts Online. <https://davidhume.org/texts/empl1/nc>. Luettu 10.4.2025.
- Hunt, Peter 2008. "Children's Literature and Childhood". Teoksessa *An Introduction to Childhood Studies*. Toim. Mary Jane Kehily. Maidenhead: McGraw-Hill Education. 50–69.
- Hutcheon, Linda ja Siobhan O'Flynn 2013. *A Theory of Adaption*. Lontoo: Routledge.

- Inskip, Sarah n.d.. "The history of tobacco and our health". University of Leicester. <https://le.ac.uk/research/stories/human-health/tobacco-history>. Luettu 10.4.2025.
- Irvine, Robert 2010. "Romance and Social Class". Teoksessa *The Edinburgh Companion to Robert Louis Stevenson*. Toim. Penny Fielding. Edinburgh: Edinburgh University Press. 27–40.
- Karjalainen, Maija 2001. "Realistisen lastenkirjan lapsikuva". Teoksessa *Avaa lastenkirja – Johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön*. Toim. Marja Suojala ja Maija Karjalainen. Helsinki: Lasten Keskus. 56–84
- Klingberg, Göte 1969. *Barn- och undomslitteraturforskning. Områden – metoder - terminologi*. Göteborg: Pedagogiska Institutionen, Lärarhögskolan.
- Klingberg, Göte 1986. *Children's Fiction in the Hands of the Translators*. Lund: CWK Gleerup.
- Kunnas, Mauri ja Lotta Sonninen 2009. *Minä, Mauri Kunnas*. Helsinki: Otava.
- Kunnas, Mauri ja Lotta Sonninen 2018. *Minä, Mauri Kunnas*. Helsinki: Otava.
- Kunnas, Mauri 2024. Tietoa Maurista. <https://maurikunnas.net/tietoa-maurista/>. Luettu 11.11.2024.
- Lassén-Seger, Maria 2022. "Ihmismäisiä eläimiä vai eläimellisiä ihmisiä? Antropomorfismi lastenkirjallisuudessa". Teoksessa *Johdatus lastenkirjallisuuden tutkimukseen*. Toim. Kaisa Laaksonen. Tampere: Lastenkirjainstituutti. 167–178.
- Leitch, Thomas 2003. "Twelve Fallacies in Contemporary Adaptation Theory". *Criticism*, 45 (2), 149–171.
- Lewis, David 2001. *Reading Contemporary Picturebooks: Picturing Text*. Lontoo: Routledge.
- Linehan, Katherine 1997. "Revaluing Women and Marriage in Robert Louis Stevenson's Short Fiction". *English Literature in Transition*, 40 (1), 34–59.

- Mikkonen, Kai 2005. *Kuva ja sana. Kuvan ja sanan vuorovaikutus Kirjallisuudessa, kuvataiteessa ja ikonoteksteissä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Mikkonen, Kai 2022. ”Robert Louis Stevenson tänään”. *Synteesi: Taiteidenvälisen tutkimuksen aikakauslehti*, 41 (3), 2–5.
- Moebius, William 1986. ”Introduction to Picture Book Codes”. *Word & Image*, 2 (2), 141–158.
- Müller, Anja 2013. ”Introduction: Adapting Canonical Texts in and for Children’s Literature”. Teoksessa *Adapting Canonical Texts in Children’s Literature*. Toim. Anja Müller. Lontoo: Bloomsbury Academic. 1–8.
- Neimala, Kaisa 2001. ”Isä pani lomalla parastaan. Lastenromaanin arkea, tunteita ja tekoja”. Teoksessa *Kirjaseikkailu. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden opas*. Toim. Tuula Korolainen. Helsinki: Tammi. 106–117.
- Neubauer, Łukasz 2013. ”Adapting an Old English Epic: The case of Rosemary Sutcliff’s *Beowulf: Dragonslayer*”. Teoksessa *Adapting Canonical Texts in Children’s Literature*. Toim. Anja Müller. Lontoo: Bloomsbury Academic. 113–126.
- Nikolajeva, Maria 1997. *Introduction to the Theory of Children’s Literature*. Tallinna: Tallinn Pedagogical University.
- Nikolajeva, Maria ja Carole Scott 2001. *How Picturebooks Work*. Lontoo: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Nikolajeva, Maria 2002. *The Rhetoric of Character in Children’s Literature*. Lanham: Scarecrow Press.
- Nikolajeva, Maria 2010. ”Interpretative Codes and Implied Readers of Children’s Picturebooks”. Teoksessa *New Directions in Picturebook Research*. Toim. Teresa Colomer, Bettina Kümmerling-Meibauer ja Cecilia Silva-Díaz. Oxford: Taylor & Francis Group. 27–40.

- Nikolajeva, Maria 2017. "Emotions in Picturebooks". Teoksessa *The Routledge Companion to Picturebooks*. Toim. Bettina Kümmerling-Meibauer. Lontoo: Routledge. 110–118.
- Nodelman, Perry 1988. *Words about Pictures. The Narrative Art of Children's Picture Books*. Athens: University of Georgia Press.
- Nodelman, Perry 2010. "Words Claimed: Picturebook Narratives and the Project of Children's Literature". Teoksessa *New Directions in Picturebook Research*. Toim. Teresa Colomer, Bettina Kümmerling-Meibauer ja Cecilia Silva-Díaz. Oxford: Taylor & Francis Group. 11–26.
- Noimann, Chamutal 2012. "He a Cripple and I a Boy': The Pirate and the Gentleman in Robert Louis Stevenson's *Treasure Island*." *The Washington & Jefferson College Review* 58 (1), 55–71.
- Nyqvist, Sanna 2022. "Tuhon ja täyttymyksen saari: Veden kronotoopit R. L. Stevensonin *Aarresaarella*". *Synteesi: Taiteidenvälisen tutkimuksen aikakauslehti*, 41 (3), 48–58.
- Olusoga, David 2017. *Black and British. A Forgotten History*. Lontoo: Pan Books.
- Otava 2024. Aarresaari. <https://otava.fi/kirjat/aarresaari/>. Luettu 11.11.2024.
- Phelan, James 1989. *Reading People, Reading Plots. Character, Progression, and the Interpretation of Narrative*. Chicago: University of Chicago Press.
- Pulkkinen, Lea 2018. *Kohti yhteistä lapsikäsitystä*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Reid, Julia 2010. "Childhood and Psychology". Teoksessa *The Edinburgh Companion to Robert Louis Stevenson*. Toim. Penny Fielding. Edinburgh: Edinburgh University Press. 41–52.
- Riikonen, Hannu 2022. "R. L. Stevensonin *Treasure Island*: Meriromaanin traditiot, topokset ja moraali". *Synteesi: Taiteidenvälisen tutkimuksen aikakauslehti*, 41 (3), 59–73.

- Saito, Shiori ja Catherine Veitch 2023. *Kiehtovia kansalliseläimiä läheltä ja kaukaa*. [Meet the National Animals. Fun animal facts from around the world, 2022]. Käänt. Terhi Leskinen. Karkkila: Kustannus-Mäkelä.
- Skjønberg, Kari 1982. *Vem berättar? Om adaptationer i barnlitteratur*. [Hvem forteller?: om adaptasjoner i barnelitteratur, 1979]. Käänt. Ying Toijer-Nilsson. Tukholma: Rabén & Sjögren.
- Stevenson, Robert Louis 1986. "My First Book—*Treasure Island*." *The Courier* 21 (2), 77–88.
- Suomalainen Kirjakauppa 2024. Aarresaari.
<https://www.suomalainen.com/products/aarresaari-4?srsrtid=AfmBOo09aVI2UYVsopS3bU3bI1PkOZzER2ntUsKBxcteyaB44e636vws>. Luettu 3.12.2024.
- Thomson, Alex 2010. "Stevenson's Afterlives". Teoksessa *The Edinburgh Companion to Robert Louis Stevenson*. Toim. Penny Fielding. Edinburgh: Edinburgh University Press. 147–159.
- Townsend, John Rowe 1983. *Written for Children*. Philadelphia: J.B. Lippincott.
- Valint, Alexandra 2015. "The Child's Resistance to Adulthood in Robert Louis Stevenson's *Treasure Island*: Refusing to Parrot". *English Literature in Transition*, 58 (1), 3–29.
- Van Lierop-Debrauwer, Helma 2017. "Hybridity in Picturebooks". Teoksessa *The Routledge Companion to Picturebooks*. Toim. Bettina Kümmerling-Meibauer. Lontoo: Routledge. 81–90.
- Zöhrer, Marlene 2017. "Picturebooks and Adaptations of World Literature". Teoksessa *The Routledge Companion to Picturebooks*. Toim. Bettina Kümmerling-Meibauer. Lontoo: Routledge. 485–494.

Painamattomat lähteet

Laurén, Sini 2016. *Lapsille sopimattoman materiaalin adaptaatio lastenkirjassa – Robert Louis Stevensonin Treasure Islandin suomennosten analyysiä*. Pro gradu -työ. Tampereen yliopisto, monikielinen viestintä ja käännöstiede.

Parnanen, Riikka 2020. *Olemmehan eläneet kuin koirankuonolaiset. Aleksin Kiven Seitsemän veljeksien ja Mauri Kunnaksen Seitsemän koiraveljeksien suhteen tarkastelua*. Pro gradu -työ. Helsingin yliopisto, kotimainen kirjallisuus.